

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksistä laiksi vesilain muuttamisesta ja laiksi vesilain 18 ja 21 luvun muuttamisesta

Eduskunta on 19 päivänä helmikuuta 1985 lähettänyt laki- ja talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 266/1984 vp. laiksi vesilain muuttamisesta ja 9 päivänä toukokuuta 1985 hallituksen esityksen n:o 59/1985 vp. laiksi vesilain 18 ja 21 luvun muuttamisesta.

Tässä yhteydessä valiokunta on päättänyt ottaa myös käsiteltäviksi ed. Bärlundin ym. lakialoitteen n:o 52/1983 vp. laiksi vesilain muuttamisesta ja ed. von Bellin ym. lakialoitteen n:o 187/1983 vp. laiksi vesilain 2 luvun 5 §:n ja 11 §:n muuttamisesta sekä laiksi Iijoen ja Koutajoen vesistöalueiden käytöstä ja suojelusta. Ensiksi mainitun lakialoitteen eduskunta on lähettänyt valiokuntaan 19 päivänä toukokuuta 1983 ja jälkimmäisen 2 päivänä tammikuuta 1984.

Lisäksi valiokunta on ottanut käsiteltäviksi ed. P. Leppäsen ym. toivomusaloitteen n:o 719/1983 vp. vesilain uudistamisesta ja ed. Radun ym. toivomusaloitteen n:o 263/1984 vp. vesilain uudistamisesta nykyistä selkeämmäksi. Ensiksi mainitun toivomusaloitteen eduskunta on lähettänyt valiokuntaan 17 päivänä kesäkuuta 1983 ja jälkimmäisen 20 päivänä maaliskuuta 1984.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina kansliapäällikkö Raimo Pekkanen ja lainsäädäntöneuvos Timo Kotkasaari oikeusministeriöstä, kansliapäällikkö Lauri Tarasti ympäristöministeriöstä, toimistopäällikkö Aaro Haverinen maa- ja metsätalousministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Raine Vairimaa valtiovaraministeriöstä, ylijohtaja Jarmo Ratia ja toimistopäällikkö Paavo Karmala vesi- ja ympäristöhallituksesta, yli-insinööri Kimmo Mannola tie- ja vesirakennushallituksesta, insinööri Raimo Nissinen Helsingin vesi- ja ympäristöpiiristä, vanhempi insinööri Kalle T. Korhonen Oulun vesi- ja ympäristöpiiristä, oikeusneuvos Väinö Riihelä korkeimmasta oikeudesta,

ylimääräinen hallintoneuvos Veli Rokka korkeimmasta hallinto-oikeudesta, vesiylituomari Helinä Schaffter, insinöörineuvos Timo Peräinen ja hovi-oikeudenneuvos Pekka Kainlauri vesiylioikeudesta, vesioikeustuomari Reino Hiltunen Itä-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Jukka Hölttä ja vesioikeusinsinööri Jukka Aaltonen Länsi-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Matti Pulli Pohjois-Suomen vesioikeudesta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Tuomas Lehtonen Suomen Kunnallislitiitosta, jaostopäällikkö Henrik Wickström Finlands svenska kommunförbundista, ympäristöasiamies Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, metsäneuvos Yrjö Hassi ja tekniikan lisensiaatti Hannu Nielsen Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitosta, varatuomari Esko Ala-Ketola Maataloustuottajain Keskusliitosta, lakimies Astrid Thors Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, puheenjohtaja Rauno Ruuhijärvi Suomen luonnonsuojeluliitosta, hallituksen jäsen Kalevi Keynäs Natur och Miljö rf:stä, diplomi-insinööri Mauri Kuuskoski Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitosta, varatuomari Juhani Lahermaa ja uittopäällikkö Kaarlo Palmroth Suomen Uittajainyhdistyksestä, varatuomari Ensio Kahanpää Suomen Voimalaitosyhdistyksestä, varatuomari Erkki Hissa Kemijoki Oy:stä, varatuomari Berndt Nordgren A. Ahlström Oy:stä, toiminnanjohtaja Markku Ikkala ja tekniikan lisensiaatti Erkki Karttunen Suomen Lohenkaskvattajain Liitosta, osastopäällikkö Kurt Hemnell Kalatalouden Keskusliitosta, toimitusjohtaja Björn-Erik Lönn Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, kalastuspiirin päällikkö Kyösti Mäkinen Pohjois-Karjalan kalastuspiirin kalastustoimistosta, apulaisprofessori Pekka Vihervuori ja lakimies Kalevi Ellilä. Lisäksi Lapin Maakuntaliitto, Keminmaan kunta

ja Suomen Ammattikalastajaliitto ovat antaneet valiokunnalle kirjalliset lausunnot.

Valiokunta on tehnyt tutustumismatkat Lapiin ja Itä-Suomeen tutustuakseen kyseisten alueiden vesistöoloihin.

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti hankkinut esityksestä n:o 266/1984 vp. perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnot (n:o 11/1985 vp. ja n:o 1/1985 vp.). Lisäksi valiokunta on hankkinut esityksestä n:o 59/1985 vp. lakivaliokunnan lausunnon (sisältyy lausuntoon n:o 1/1985 vp.). Lausunnot on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys n:o 266/1984 vp. sisältää vesiensuojelua, korvauksia ja velvoitteita, vesistön virkistyskäyttöä, muutoksenhakujärjestelmää, asiantuntemuksen lisäämistä sekä eräitä muita vesilain kohtia koskevia muutosehdotuksia.

Esityksessä ehdotetaan vesiensuojelun tehostamiseksi muun muassa vesistön muuttamis- ja pilaamiskieltoja tarkistettaviksi sekä lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettaviksi. Jotta vesistöihin liittyvät virkistyskäyttöarvot otettaisiin nykyistä paremmin huomioon vesiasioissa, esityksessä ehdotetaan virkistyskäyttöä nimenomaisesti mainittavaksi eräissä keskeisissä vesilain säännöksissä. Lisäksi ehdotetaan järvenlaskuhankkeita koskevien lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettaviksi.

Voimassa olevan vesilain korvauksia ja velvoitteita koskeviin säännöksiin ehdotetaan eräitä muutoksia. Yleiskalastusoikeuden perusteella kalastavan ammattikalastajan korvausoikeudellista asemaa ehdotetaan parannettavaksi. Kalanhoitovelvoitteita koskevia perussäännöksiä ehdotetaan ajanmukaistettaviksi. Vesiensuojelumaksuista kertyneitä varoja voitaisiin esityksen mukaan käyttää ainoastaan vesiensuojeluun, erityisesti tutkimustyöstä johtuviin menoihin. Kalanhoitomaksua, vesiensuojelumaksua sekä säännöstelymaksua olisi mahdollista periä kustannustason nousua vastaavana.

Muutoksenhakujärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vesiylioikeudesta tulisi itsenäinen ylioikeus kaikkia vesiasioita varten. Vesiylioikeus olisi yleensä viimeinen muutoksenhakuvaihe ja sen päätöksistä voitaisiin valittaa ainoastaan valituslupan perusteella joko korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen. Tällöin korkein hallinto-oikeus käsitelisi hake-

musasioissa tehdyt valitukset niihin liittyvine korvauskysymyksiin.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi menettely, jonka mukaan lupaa koskevan hakemusasian käsitteilyn yhteydessä voidaan esittää myös takautuvia vahinkoja koskeva vaatimus. Jos hakemusasia on ratkaistu luvan osalta erikseen ja korvauskysymykset siirretty myöhemmin käsiteltäviksi, korvausvaatimus vanhoista vahingoista voitaisiin tehdä myös myöhemmässä käsittelyssä.

Vesioikeuksien työtaakkaa vähennettäisiin siten, että asiat, jotka koskevat jäteveden johtamista ojaan, voisi tietyin edellytyksin ratkaista ympäristönsuojelulautakunta (ent. vesilautakunta) vesioikeuden sijasta. Luonnontalouden asiantunteudesta vesituomioistuimissa ja katselmustoimittuksissa ehdotetaan lisättäväksi.

Vesilain lupamenettelyä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että laajan vesihankkeen vaikutusalueen asukkaille varattaisiin nykyistä paremmat mahdollisuudet esittää mielipiteensä hankkeesta katselmustoimituksessa ja vesioikeudessa. Vesiasioiden käsittelykustannuksia ja kuluja koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi.

Vesiylioikeuden uudelleen organisoimisen ja perustettavien uusien virkojen vuoksi ehdotetut säännökset on tarkoitus saattaa voimaan noin vuoden kuluttua siitä, kun laki on vahvistettu.

Hallituksen esityksessä n:o 59/1985 vp. ehdotetaan vesilain 18 ja 21 luvun katselmuskustannuksia koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että hakijan suoritettavaksi määrittävät kustannuserät rajataan ja yksilöidään nykyistä täsmällisemmin, menettelyä tarkistetaan sekä oikeusturvaa lisätään erityisesti edunmenetystä kärsineen hakijan osalta. Lisäksi vesilain lopputarkastusta koskevaa säännöstöä ehdotetaan täydennettäväksi kustannusten suorittamisen osalta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Laki- ja toivomusaloitteet

Lakialoitteen n:o 52/1983 vp. tavoitteena on tehostaa vesiensuojelua, lisätä vesivarojen käytön suunnitelmallisuutta, yksinkertaistaa ja tehostaa vesiasioiden käsittelyä sekä parantaa vahingonkärsijäin asemaa vesiprosessissa. Vesiensuojelua koskevat muutosehdotukset saataisivat vesistön virkistyskäyttöedut ja vesiluonnon toimintakyvyn säilymisen tasa-arvoisiksi vesiin liittyviksi arvoiksi

muiden vesien käyttömuotojen ja -arvojen kanssa. Ehdotus mahdollistaisi myös arvokkaiden vesistöalueiden suojelun rakentamistoimenpiteiltä sekä antaisi mahdollisuudet puuttua myös maataloudesta johtuvaan vesien pilaantumiseen. Pohjavesien suojelua tehostettaisiin muun muassa selvittämällä pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskieltoja. Vesivarojen käytön suunnitelmallisuutta lisättäisiin säätämällä laki vesien käytön suunnittelusta, joka tapahtuisi osana rakennuslain mukaista valtakunnallista alueiden käytön suunnittelua ja seutukaavoitusta. Samaan tarkoitukseen tähtäävät myös ne ehdotukset, joiden mukaan tehtäisiin pakolliseksi vesilain mukaisten lupien määräaikainen tarkistaminen.

Vesilain käsittelyä tehostettaisiin lisäämällä katselmustoimituksessa käytettävää asiantuntemusta, lisäämällä kunnallisten luottamuselinten toimivaltaa pienemmissä jätevesi- ja ojitusasioissa sekä kehittämällä ilmoitusmenettelyä jätevesiasioissa. Vahingonkäräjien asema parantuisi korvausten maksatusta aikaistamalla sekä mahdollistamalla se, että vahingonkäräjä voisi aloittaa vesiprosessin ilman, että prosessista aiheutuvat kulut tulisivat hänen maksettavakseen.

Lakialoitteen n:o 187/1983 vp. tavoitteena on parantaa vesien käytön suunnitelmallisuutta ja vesiluonnonsuojelua. Vesilain mukaan ei nykyisin voida myöntää lupaa toimenpiteeseen, joka vaarantaa yleistä terveydentilaa, aiheuttaa huomattavia ja laajalle ulottuvia muutoksia luonnonsuhteissa taikka suuresti huonontaa paikkakunnan asutus- ja elinkeino-oloja. Mainittua kieltoa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että ympäristön luonnonsuhteille ja asutusoloille haittaa aiheuttava toiminta voitaisiin estää myös silloin, kun haitalliset seuraukset johtuvat useista eri toiminnoista. Ehdotuksen mukaan olisi vesilain mukaista lupaa harkittaessa otettava huomioon, mitä on tarkemmin säädetty ympäristön luonnonsuhteiden ja vesistön vaikutusalueen asutus- ja elinkeino-olojen suojelemisesta ja kehittämisestä. Lupaharkinnassa tulisi myös ottaa huomioon erillisissä laeissa vesistökohtaisesti osoitetut vesienkäyttömuodot, niiden suojelutarve ja muu merkitys.

Toivomusaloitteessa n:o 719/1983 vp. ehdotetaan, että hallitus antaisi pikaisesti eduskunnalle ehdotuksen vesilain uudistamisesta siten, että lupa-asiain käsittely siirretään valtakunnalliselle tai useammalle alueelliselle parlamentaarisesti kootulle lupalautakunnalle, että asianosaisiksi tulisivat kunnanvaltuusto sekä kaikki ne, joiden elinympäristöön lupahakemus vaikuttaa, ja että

samalla olennaisesti lisätään vesiasioissa annettavaa yleistä oikeusapua.

Toivomusaloitteessa n:o 263/1984 vp. ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi mitä pikaisimpiin toimenpiteisiin jo vuosikausia muutostyön alla olleen vesilain saattamiseksi eduskunnan käsitteilyyn sellaisena, että siitä tulee selkeän yksinkertainen, yksikäsitteisen toteuttamiskelpoinen, byrokratiaa vähentävä ja siten resurssien tarvetta pienentävä.

Yleistä

Nykyinen vesilainsäädäntö koostuu vuonna 1962 voimaan tulleesta vesilaista (264/61) ja eräistä vesien käyttämisestä varten myönnettävistä oikeuksista annetusta laista (266/61). Lisäksi alan lainsäädäntöön sisältyy muun muassa vesiasetus (282/62) ja vesien suojelua koskevista ennakkotoimenpiteistä annettu asetus (283/62).

Vesihallinto järjestettiin uudelleen vuonna 1970, jolloin vesihallinnon keskusvirastoksi tuli vesihallitus ja piirihallintoviranomaisiksi vesipiirit. Nykyinen vesihallinto on järjestetty muuttamalla valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain 3 §:ää sekä antamalla laki vesi- ja ympäristöhallinnosta (23 ja 24/86). Nämä lait tulivat voimaan 1 päivänä lokakuuta 1986. Tuolloin vesihallitus siirrettiin yleishallinnollisesti ympäristöministeriön alaisuuteen muodostamalla siitä vesi- ja ympäristöhallitus, jonka alaisina ovat vesi- ja ympäristöpiirit. Vesi- ja ympäristöhallinnon tulee muun muassa edistää vesien käyttöön, hoitoon ja suojeluun liittyvien tavoitteiden ja tarpeiden yhteensovittamista, valvoa vesiä ja niiden käyttöä sekä huolehtia vesien suojelusta ja öljyvahinkojen torjunnasta sekä osallistua jätehuoltoa koskevien asioiden hoitamiseen.

Lokakuun 1 päivänä 1986 tuli voimaan myös kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annettu laki (64/86). Ympäristönsuojelun tehtävien hoitamista varten kunnassa on ympäristönsuojelulautakunta. Ympäristönsuojelun yleisten valvonta- ja edistämistehtävien lisäksi ympäristönsuojelulautakunta huolehtii vesilain mukaisista vesilautakunnan tehtävistä, mistä johtuen vesilautakunnat lakkautettiin.

Voimassa oleva vesilaki sisältää 22 lukua ja yli 500 pykälää. Aikaisemmat vesilain muutokset ovat olleet suhteellisen suppea-alaisia. Nyt kysymyksessä oleva esitys sisältää muutoksia noin

sataan vesilain pykälään ja on laajin vesilain muutoshanke lain voimassaoloaikana.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella laki- ja talousvaliokunta pitää molempia hallituksen esityksiä pääosin tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina, minkä vuoksi valiokunta on asettunut niiden hyväksymisen kannalle. Valiokunta kuitenkin ehdottaa esityksiin jäljempänä selostettavat muutokset.

Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksia on pitkään ja perusteellisesti valmisteltu, ja niiden voimaantulon valiokunta katsoo yleisesti tehostavan vesiasioiden oikeuskäsittelyä ja vesien suojelua sekä parantavan vahingonkärsijöiden ja luvanhakijoiden oikeusturvaa.

Vesilain muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen sekä asiantuntemuksen lisääminen luonnontalouden osalta ovat merkittäviä uudistuksia asioiden käsittelyn jouduttamisen ja asianosaisten oikeusturvan kannalta. Valiokunta edellyttää kuitenkin hallituksen huolehtivan siitä, että vesiyli-oikeudelle ja vesioikeuksille varataan tehokkaan toiminnan vaatimat riittävät voimavarat ja painottaa, että erityistä huomiota tulee kiinnittää luonnontalouden alaa edustavien jäsenten määrään edellä mainituissa oikeusasteissa ja katselmustoimitusten yhteydessä. Jatkossa tulisi selvittää tarve lisätä luonnontalouden asiantuntemusta korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Samalla tulee kiinnittää huomiota luonnontalouden alaa edustavien henkilöiden palkkauksen tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen, jotta näihin tehtäviin saataisiin riittävästi asianmukaisen koulutuksen saaneita luonnontalouden asiantuntijoita.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että hallituksen esitystä valmisteltaessa on tavoitteeksi asetettu korvausasioiden käsittelyaikojen lyhentäminen. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että hallitus tarkoin seuraa uuden muutoksenhakujärjestelmän toimivuutta ja vaikutusta korvausasioiden käsittelyaikaan ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Valiokunnan mielestä erityisesti vesien suojelun tehostamiseksi ehdotetut muuttamis- ja pilaamiskieltojen tarkistaminen sekä lupien myöntämisedellytysten tiukentaminen ja tarkistusvelvoitteiden asettaminen ovat omiaan tehostamaan vesiensuojelutavoitteiden saavuttamista. Myös ve-

sistöjen virkistyskäyttöarvojen mainitseminen eräissä keskeisissä vesilain säännöksissä on myönteistä kansalaisten kannalta katsottuna.

Hallituksen esityksen mukaan vesiasioiden käsittelystä tiedotetaan nykyistä tehokkaammin. Valiokunta pitää tätä koskevia ehdotuksia oikeasuuntaisina, koska vesihankkeen vaikutusalueella asuvien henkilöiden ja yhteisöjen tulee etujensa valvomiseksi saada mahdollisimman helpolla tavalla tietää osallistumismahdollisuudestaan asian käsittelyyn.

Lakiehdotukseen on otettu säännöksiä myös niiden vesihankkeen vaikutusalueella olevien asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta, jotka eivät varsinaisesti ole asianosaisia, mutta joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin hanke saattaa vaikuttaa. Valiokunta pitää oikeana sitä, että kansalaiset voivat vaikuttaa omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon, ja sen vuoksi valiokunta pitää lakiehdotuksessa olevaa uutta säännöstöä asianmukaisena ja tarpeellisena.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vesistön säännöstely voisi tapahtua myös virkistyskäytön edistämiseksi. Valiokunta pitää tällaista uudistusta tarpeellisena, koska vesien eri käyttömuotojen joukossa virkistyskäytön merkitys on jatkuvasti lisääntynyt. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että virkistyskäytön edistämiseksi tapahtuvissa säännöstelyhankkeissa kunnille turvataan mahdollisuudet toimia näissä asioissa vesioikeuskäsittelyssä luvanhakijan asemassa ja saada tarvittaessa vesiviranomaisilta asiantuntija-apua tällaisten hakemusten laadinnassa.

Valiokunta toteaa, että ilmansuojelulain mukaan kunnalle kuuluvista ilmansuojelutehtävistä huolehtii ympäristönsuojelulautakunta ja että sillä on muun muassa oikeus hakea muutosta lääninhallituksen päätöksistä korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää, voitaisiinko ympäristönsuojelulautakunnalle vastaisuudessa antaa asianosaisten asema myös vesiasioiden osalta.

Lopuksi valiokunta toteaa, että eräissä yhteyksissä on kiinnitetty huomiota maatalouden ja eräiden siihen liittyvien liitännäiselinkeinojen sekä eräiden muiden elinkeinojen aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin, jotka olennaisesti parantavat maatalouden ja sen sivuelinkeinojen samoin kuin esimerkiksi tarhaustoiminnan ja kalatalouden mahdollisuuksia investointeihin, joiden tarkoituksena on ympäristönsuojelun tehostaminen.

Yksityiskohtaiset huomautukset ja muutosehdotukset

1:7 a §:

Hallituksen esityksen 2 luvun 22 §:n 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ravun ja nahkiaisen rinnastamisesta kalaan. Valiokunta pitää kuitenkin säännöksen oikeampana sijoituspaikkana lain 1 lukua, jossa ovat yleiset säännökset. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa lakiehdotukseen lisättäväksi uuden 7 a §:n.

1:18 §:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan pohjaveden suojelun tehostamiseksi pohjaveden muuttamiskieltoa tarkistettavaksi muun muassa siten, että kieltö koskisi myös maanomistajan omalla kiinteistöllä olevaa tärkeää tai erityisen antoisaa pohjavesiesiintymää. Kiellon piiriin kuuluisi myös maakamaran aineiden ottaminen tai muu toimenpide, josta aiheutuisi pohjaveden pilaantumista.

Valiokunta pitää pohjaveden suojelun tehostamiseksi ehdotettua pykälän muuttamista sinänsä oikeansuuntaisena, mutta ehdottaa siihen sanonnallista täsmentämistä. Käsitteen "tärkeä tai erityisen antoisaa pohjavesiesiintymää" asemesta valiokunta ehdottaa käytettäväksi käsitettä "tärkeä tai muu veden hankintakäyttöön soveltuva", koska esiintymä voi samanaikaisesti olla sekä tärkeä että erityisen antoisaa. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä sitä, että pohjaveden suojelun tulisi koskea erityisesti vedenhankintakäyttöön soveltuvia alueita.

Pohjaveden muuttamiskiellon piiriin voisi kuulua myös 1 luvun 22 §:ssä tarkoitettuja seuroja. Koska 1 luvun 22 §:n kiellosta ei voida poiketa vesioikeuden luvallakaan, ehdotetaan pykälän sanamuodon tarkistamista lisäksi siten, ettei pohjaveden muuttamiskiellon piirissä voitaisi kiertää sanottua ehdotonta kieltoa.

1:22 §:

Voimassa olevassa pykälässä säädetään pohjaveden pilaamiskiellosta. Hallituksen esityksessä pykälää ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että pohjaveden muuttaminen terveydelle vaaralliseksi omallakin kiinteistöllä olisi kiellettyä. Valiokunta ehdottaa pykäläehdotusta tarkistettavaksi siten, että pohjavettä koskeva pilaamiskielto tulisi ennen kaikkea kysymykseen tärkeillä tai vedenhankintakäyttöön soveltuvilla alueilla. Muutos olisi tarpeellinen muun muassa sen vuoksi, että valvontaviranomaiset saattaisivat joutua vaikean tilanteen eteen, mikäli kieltö olisi liian ehdoton.

1:30 §:

Lokakuun 1 päivänä 1986 tuli voimaan laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (64/86). Sen mukaan ympäristönsuojelutehtävien hoitamista varten kunnassa on ympäristönsuojelulautakunta. Lain 6 §:n 1 kohdan mukaan ympäristönsuojelulautakunnan tehtävänä on ympäristönsuojelun valvomiseksi ja edistämiseksi kunnassa huolehtia muun muassa vesilaissa säädetyistä tehtävistä. Tämän uudistuksen seurauksena vesilautakuntien toiminta lakkautettiin ja ympäristönsuojelulautakunnat ottivat hoitaakseen vesilautakunnille kuuluneet tehtävät. Tämän vuoksi pykälässä mainittu sana "vesilautakunnalle" tulisi muuttaa sanaksi "ympäristönsuojelulautakunnalle". Vastaavat tarkistukset tulisi tehdä myös 10 luvun 3, 4, 6 ja 20 §:ään, 11 luvun 8 §:ään, 16 luvun 25 §:ään, 17 luvun 3 §:ään, 18 luvun 10 §:ään, 19 luvun 4 §:ään, 19 luvun 9 §:ään sekä voimaantulo- ja soveltamissäännökseen.

2:3 §:

Lakiehdotuksen 2 luvun 3 §:n 2 kohdan mukaan rakentaminen on, jos sen tarkoitus voidaan saavuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä hankkeen kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahinkoon verrattuna, suoritettava siten, ettei kalakantaa hävitetä.

Valiokunnan mielestä olisi tässä yhteydessä tarkoituksenmukaista tarkistaa säännösehdoituksen sanamuotoa sikäli, että sanonnan "hävitetä" tilalla olisi käytettävä sanontaa "vahingoiteta".

2:5 §:

Hallituksen esityksessä n:o 266/1984 vp. ehdotetaan vesilain 2 luvun 5 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan voimallituksen rakentamisen on katsottava aina aiheuttavan saman pykälän 1 momentissa tarkoitettuja vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonolosuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa sellaisessa vesitössä, jonka rakentamisesta on lailla siten erikseen säädetty.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on liitteenä olevassa lausunnossaan katsonut, että mainittu vesilain 2 luvun 5 §:n 2 momentin säännös on luonteeltaan viittaussäännös, jolla ei voi olla asiallista vaikutusta enempää eduskunnassa parhaillaan käsiteltävän koskiensuojelulain (HE n:o 25) sisältöön kuin säätämisjärjestykseenkään. Koska säännöksellä ei ole valtuuttavaa merkitystä, on vesilain muuttamista tarkoittava lakiehdotus tältä osin käsiteltävissä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä lausuttuun viitaten ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että koskien-

suojelun toteuttamiseksi ei tarvita vesilain 2 luvun 5 §:n 1 momentin säännöksen soveltamista. Sen vuoksi koskiensuojelulain 1 §:ssä tulisikin suoraan säätää voimalaitoksen rakentamiskiellosta tietyissä vesistöissä ja niiden osissa. Näin ollen valiokunnan mielestä koskiensuojelulakiehdotuksen 1 §:ssä olevaa viittausta vesilain 2 luvun 5 §:n 1 momenttiin sekä nyt kysymyksessä olevan vesilain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 2 luvun 5 §:n 2 momenttia on pidettävä tarpeettomina.

2:22 §:

Voimassa olevassa lainkohdassa on kalanhoitovelvoitetta koskevat perussäännökset. Hallituksen esityksen mukaan kalanhoitovelvoitteen sisältönä on kalojen istuttaminen tai ryhtyminen muihin tarvittaviin toimenpiteisiin kalakannalle aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi sillä vesialueella, johon toimenpiteen vahingollinen vaikutus ulottuu. Valiokunnan mielestä kalanhoitovelvoite voisi samanaikaisesti sisältää sekä kalanpoikasistutuksia että muita toimenpiteitä, joista esimerkiksi voidaan mainita kalateiden rakentaminen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa sanan "tai" korvaamista sanalla "ja".

Kysymyksessä olevan pykäläehdotuksen 5 momentissa ollutta säännöstä valiokunta ehdottaa siirrettäväksi lakiehdotuksen uudeksi 1 luvun 7 a §:ksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 5 momentin poistamista.

2:22 b §:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kalanhoitomaksun reaaliarvon säilyttämiseksi menettelyä, jonka mukaan hallintoviranomainen voisi tarkistaa kalanhoitomaksun arvon kustannustason nousua vastaavasti. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan muun muassa, että maksuvelvollisen oikeusturvan kannalta tärkeintä on mahdollisuus saada maksun tarkistaminen vesioikeuden käsiteltäväksi. Maksuvelvollisen aseman kannalta epäkohdaksi perustuslakivaliokunnan lausunnossa katsotaan kuitenkin se, että lakiehdotus jättää avoimeksi, minkälainen suhde vallitsee maa- ja metsätalousministeriön tarkistuspäätöksen ja vesioikeuden myöhemmin samassa asiassa mahdollisesti tekemän päätöksen välillä. Laki- ja talousvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan käsitykseen ja ehdottaa lainkohtaan lisättäväksi säännöksen, joka velvoittaisi palauttamaan maksuvelvolliselle ministeriön päätöksen mukaisesti perityn maksun siltä osin kuin se ylittää vesioikeuden myöhemmällä päätöksellä määrätyn maksun suuruuden.

4:6 §:

Voimassa olevassa pykälässä säädetään kulkuväylästä poistetun maan ja muun vesistön pohjasta otetun kiinteän aineen eli ruoppausmassan sijoittamisesta. Pykäläehdotuksen mukaan ruoppausmassat olisi sijoitettava sellaiseen paikkaan ja siten, etteivät ne aiheuttaisi haittaa vedenhankinnalle, kalastukselle ja muille eduille. Valiokunnan mielestä olisi tarkoituksenmukaista kytkeä ruoppausmassojen sijoittaminen 1 luvun 12—15 tai 19 §:ssä oleviin yleisiin kieltosäännöksiin. Luvanvaraisen toimenpiteen ja luvan myöntämisen suhteen olisi voimassa, mitä vesistöön rakentamisesta 2 luvussa on säädetty.

6:33 §:

Voimassa olevassa pykälässä säädetään uuden ojan tekemisestä yleisen tien, rautatien tai muun kiskoradan alitse sekä tällaisen tien poikki johtavan puron tai ojan suurentamisesta. Ojittajan on kaivettava oja tai suurennettava uoma, mutta tienpitäjän tai kiskoradan omistajan on kustannuksellaan tehtävä ja kunnossapidettävä silta tai rumpu. Mikäli ojituskustannukset nousevat ojituksesta saatavaan hyötyyn verrattuna kohtuuttomiksi, sillan tai rummun asemesta tienpitäjän tai kiskoradan omistajan on korvattava maankuivatusten estymisestä johtuva vahinko.

Lakiehdotuksessa pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ojituskustannusten ohella sillan tai rummun kustannukset olisi otettava huomioon harkittaessa sillan tai rummun tekemistä. Valiokunnan mielestä ojittajan ja tienpitäjän tai kiskoradan omistajan välinen kustannusten jako olisi kohtuullista suorittaa siten, että jos ojituskustannukset tai sillan taikka rummun kustannukset olisivat kohtuuttoman suuret ojituksesta saatavaan hyötyyn verrattuna, tienpitäjä tai kiskoradan omistaja ei olisi velvollinen sillan tai rummun tekemiseen. Hänen olisi kuitenkin korvattava maankuivatusten estymisestä johtuva vahinko. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin sanamuodon vähäistä tarkistamista.

10:30 §:

Hallituksen esityksessä on käytetty termiä "jäteveden puhdistamo". Valiokunnan mielestä sanontaa on tarpeen laajentaa siten, että kysymyksessä olisi jäteveden puhdistamo laitteineen. Tällaisena laitteena voitaisiin pitää esimerkiksi puhdistamoon liittyviä putkistoja. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi tältä osin.

Lakiehdotuksen mukaan jäteveden puhdistamon rakentamiseen velvoitetulle hakijalle voitaisiin tietyin edellytyksin myöntää oikeus puhdistamoon.

moa varten tarpeellisen alueen käyttämiseen tai lunastamiseen. Edellytyksenä lunastus- tai käyttöoikeuden saamiselle pykäläehdotuksessa mainitaan tärkeä tarve. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena käyttää tässä yhteydessä lunastuslainsäädännössä tunnettua käsitettä yleinen tarve ja ehdottaa sen vuoksi sanojen "tärkeän tarpeen" korvaamista sanoilla "yleisen tarpeen".

11:8 §:

Valiokunnan mielestä pykälään ehdotettavat muutokset ovat vahingonkärsijöiden oikeusturvaa parantavia. Pykälän 4 momentin osalta valiokunta kuitenkin ehdottaa täsmennystä. Korvausta sellaisen toimenpiteen johdosta, johon lupaa ei ole haettu sen vuoksi, ettei luvantarvetta ole ennalta voitu arvioida syntyvän, tulisi periaatteessa voida hakea samassa järjestyksessä kuin lupaa-kin kysymyksessä olevaan toimenpiteeseen. Tällöin välttyttäisiin esimerkiksi tilanteelta, jossa jätevesilupaa haettaisiin ympäristönsuojelulautakunnalta, mutta korvaushakemus myöhemmin ilmenneen luvantarpeen tapauksessa olisi osoitettava vesioikeudelle. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena järjestelynä sitä, että lupaviranomainen käsittelee myös samasta luvasta johtuvat korvauskysymykset.

14:7 § (uusi):

Lakiehdotuksen 16 luvun 33 §:n mukaan vesioikeudellinen riita-asia voitaisiin panna vireille myös hakemuksella. Lakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että mainittu ehdotus on lakiteknisesti ristiriidassa vesilain 14 luvun 7 §:n kanssa. Valiokunta yhtyy lakivaliokunnan käsitykseen ja ehdottaa voimassa olevaa 14 luvun 7 §:ää tarkistettavaksi siten, että hakemusasioina ei pidettäisi edellä 16 luvun 33 §:n 1 momentissa tarkoitettuja riita-asioita.

15:2 §:

Valiokunta ehdottaa pykälään teknisluonteista tarkistusta siten, että siitä poistettaisiin painatusvaiheessa momenttiin virheellisesti otetut sanat "1 momentissa tarkoitettujen puheenjohtajan ja jäsenten".

15:3 §:

Pykälässä säädetään vesioikeuden jäsenten pätevyysvaatimuksista. Lakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että vesioikeuden käytettävissä olevaa asiantuntemusta tulisi laajentaa. Vesioikeusinsinöörin pätevyysvaatimuksia ehdotetaan lausunnossa laajennettavaksi, jotta muun muassa prosessiteknikan ja maanmittausalan insinöörin koulutuksen saaneet voisivat osallistua vesiasioiden käsittelemiseen jäseninä vesioikeudessa. Valiokunta yhtyy lakivaliokunnan

esittämään huomautukseen ja ehdottaa nyt kysymyksessä olevan pykälän 2 momentin tarkistamista.

15:14 §:

Valiokunta ehdottaa säännösehdotusta täsmennettäväksi siten, että vesiyliuomarin estyneenä ollessa toimisi vesiylioikeuden puheenjohtajana virkaiältään vanhin läsnä oleva lainoppinut vesiylioikeudenneuvos.

15:19 §:

Lainkohdassa luetellaan vesiylioikeuden virat. Valiokunnan mielestä vesiylioikeudessa ei tarvita erikseen nuoremman ja vanhemman vesiasiainsihteerin virkoja, vaan vesiasiainsihteerin virkanimike olisi riittävä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän tarkistamista.

16:6 §:

Voimassa olevassa pykälässä säädetään muun muassa suullisen käsittelyn pitämisestä. Valiokunta katsoo, että suullisen käsittelyn pitämisestä ja puhevallan käyttämisestä tulee olla mahdollisimman yksiselitteiset ja selkeät säännökset. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa nyt kysymyksessä olevan pykäläehdotuksen 2 momentin kumoamista ja ehdottaa asiasta säädettäväksi tämän luvun 13 §:n kohdalla.

16:13 §:

Pykälässä ehdotetaan, että kirjelmien vaihdon päätyttyä olisi toimitettava suullinen käsittely, jollei hakemusasia ole merkitykseltään vähäinen tai muuten laadultaan sellainen, ettei tilaisuuden varaaminen muistutusten ja vaatimusten tekemiseen suullisesti ole tarpeen. Valiokunta katsoo, että puhevallan käyttämiselle varatun määräajan tulee olla yksiselitteinen eikä se saa riippua vesioikeuden menettelyä koskevasta välipäätöksestä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että uusia muistutuksia ja vaatimuksia ei saisi enää esittää suullisessa käsittelyssä, vaan ne on tullut esittää jo aikaisemmin puhevallan käytölle varatun määräajan puitteissa.

16:25 §:

Hallituksen esityksessä vesioikeuden päätöksen tiedoksiantamista koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätökset voitaisiin tiedottaa asianosaisille ja viranomaisille mahdollisimman tehokkaasti. Lakivaliokunta yhtyy hallituksen esityksen pykäläehdotukseen, mutta ehdottaa sitä täydennettäväksi sellaisten asianosaisten kohdalla, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta. Laki- ja talousvaliokunta yhtyy lakivaliokunnan esittämään muutosehdotukseen ja ehdottaa tältä osin pykälän 2 momentin sanamuotoa tarkistettavaksi.

16:49 §:

Edellä tämän luvun 27 §:n kohdalla hallituksen esityksessä ehdotetaan, että asianosaisen mahdollisuutta saada vesioikeudessa käsiteltävissä hakemusiassa korvausta oikeudenkäyntikuluista laajennettaisiin. Lakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että samalla kun oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia säännöksiä täydennetään hakemusioiden osalta, vastaavanlainen muutos olisi tehtävä myös valitusasioiden käsitteilyä koskeviin säännöksiin. Laki- ja talousvaliokunta yhtyy lakivaliokunnan näkemykseen ja esittää sen vuoksi nyt kysymyksessä olevaan pykälään lisättäväksi asiaa koskevan uuden 3 momentin.

17:4 §:

Vesilain muutoksenhakujärjestelmän uudistamiseen sisältyy myös valituslupamenettelyä koskevat säännösehdotukset. Vesiylioikeuden päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen valituslupaperusteella. Hallituksen esityksessä ehdotettua valituslupamenettelyä lakivaliokunta pitää lausunnossaan asianmukaisena ja luvan myöntämisperusteiden laajentaminen oikeudenkäymiskaaren verrattuna vesiasioiden erityisluonteen huomioon ottaen perusteltuna. Muutoksenhakuluvan myöntäminen edellyttää siten painavaa syytä, jota säännöksessä luonnehditaan esimerkinomaisesti asian merkittävyydellä, ratkaisun tärkeydellä ennakotapauksena tai ohjaamisella oikeuskäytännön yhtenäisyyteen. Lakivaliokunnan tavoin laki- ja talousvaliokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi vielä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ään sisältyvän valitusluvan myöntämisperusteen. Näin ollen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ään sisältyvä valitusluvan myöntämisperuste olisi otettava huomioon myös vesiylioikeuden päätöksestä valitettaessa. Valitusluvan myöntämisen perusteena voisi siten tulla kysymykseen myös se seikka, että valittamiseen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava.

17:11 §:

Pykälässä on kysymys vesiylioikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja korkeimman oikeuden päätösten lähettämisestä asianosaisille ja viranomaisille. Vesiylioikeuden aseman muuttuessa lakiehdotuksen hyväksymisen myötä muutkin viranomaiset kuin vesihallintoviranomaiset voivat tarvita päätöstä tuomioistuinkäsittelyn päätyttyä. Sen vuoksi valiokunta yhtyen lakivalio-

kunnan tekemään muutosehdotukseen ehdottaa pykälään tehtäväksi tätä tarkoittavan muutoksen.

18:1 §:

Hallituksen esityksen perusteluissa pidetään asiantuntemuksen lisäämistä kaikissa vesiasioita käsittelevissä viranomaisissa välttämättömänä. Katselmustoimituksissa asiantuntemusta pyritään lisäämään siten, että vesihallitus voisi määrätä neljänneksi toimitusmieheksi katselmustoimitukseen erityisen alan asiantuntijan, jos se katselmustoimituksen suorittamiseksi on tarpeellista. Vesioikeuden määräämän asiantuntijan ja sihteerin käyttäminen säilytettäisiin edelleen. Sen sijaan mahdollisuus avustavien virkamiesten käyttämiseen nykyisessä muodossa jäisi pois. Lakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että toimitusmiehiä koskeva muutos näin toteutettuna ei merkitsisi asiantuntemuksen lisääntymistä katselmustoimituksissa vaan seuraukset saattaisivat olla päinvastaisia.

Avustavien virkamiesten käyttäminen nykyisellään on koettu tehokkaaksi ja joustavaksi keinoksi hankkia monipuolista asiantuntemusta katselmustoimituksiin. Tämän vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että avustavia virkamiehiä voitaisiin edelleen määrätä nyt kysymyksessä olevan vesilain pykälän nojalla. Lakivaliokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että vesihallituksen ei tulisi määrätä ylimääräistä toimitusmiestä vaan vesioikeuden, koska vesihallitus on asianosainen ja hakijan vastapuoli. Laki- ja talousvaliokunta on lakivaliokunnan kanssa asiantuntemuksen laajentamisen osalta samaa mieltä ja pitää muutokin tarkoituksenmukaisina lakivaliokunnan ehdottamia muutoksia esillä olevaan pykälään.

18:10 §:

Laki- ja talousvaliokunnassa on samanaikaisesti nyt kysymyksessä olevan vesilain muuttamista tarkoittavan esityksen ohella käsiteltävänä vesilain 18 ja 21 luvun katselmuskustannuksia koskevien säännösten muuttamista tarkoittava esitys (HE n:o 59/1985 vp.). Valiokunta on ottanut esitykset yhdessä käsiteltäviksi. Molemmissa lakiehdotuksissa on esitetty muutettavaksi nyt kysymyksessä olevaa pykälää.

Valiokunta pitää pykälän muuttamista tarpeellisenä. Valiokunta kuitenkin toteaa, että hallituksen esityksessä n:o 59/1985 vp. on ehdotettu lisäksi katselmustoimituksen päättymisajankohdan määrittämistä. Valiokunta pitää kyseistä muutosehdotusta tarpeellisenä ja ehdottaa sen vuoksi kysymyksessä olevaa pykälää täydennettäväksi katselmustoimituksen päättymisajankohdan osalta.

Edellä lausutun johdosta hallituksen esityksessä n:o 59/1985 vp. oleva 18 luvun 10 §:n muutosehdotus olisi tarpeeton, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa 18 luvun 10 §:n poistamista esityksestä n:o 59/1985 vp. Poistaminen aiheuttaisi teknisluonteiset tarkistukset myös lakiehdotuksen johtolauseeseen ja nimikkeeseen.

19:4 §:

Vesi- ja ympäristöhallintoa koskevan lainsäädännön uudistumisen myötä vesipiirien tilalla toimivat nykyään vesi- ja ympäristöpiirit. Sen vuoksi vesilaissa tulisi vesipiirin vesitoimiston asemesta käyttää vesi- ja ympäristöpiirin nimitystä.

19:7 §:

Pykälässä on kysymys ojitustoimituksen alku- ja loppukokouksen tiedottamisesta ja suunnitelman lähettämisestä. Hallituksen esityksen mukaan kappale suunnitelmaa olisi lähetettävä kokouksun ohella kaikille niille maanomistajille, joille ojituksesta aiheutuu vahinkoa. Tällainen suunnitelman lähettäminen kaikille edellä mainituille maanomistajille aiheuttaisi varsin suuren työtaakan eikä se kaikissa tapauksissa olisi edes tarpeellista. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että loppukokouksesta tulisi ilmoittaa tiedossa olevalla postiosoitteella kaikille niille maanomistajille, joita ojitusasiasia koskee, ja kappale suunnitelmaa olisi lähetettävä asianomaiseen kuntaan yleisesti nähtävänä pidettäväksi. Asianomaiset maanomistajat voisivat tutustua suunnitelma-asiakirjoihin asianomaisessa virastossa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksen tarkistamista.

19:10 §:

Hallituksen esityksen mukaan ojitustoimituksessa tehdystä päätöksestä saisi muiden ohella vesihallitus hakea muutosta vesioikeudessa. Koska ojitusasiasiat ovat paikallisia ja asianomaisissa vesi- ja ympäristöpiireissä on asiantuntemusta näiden asioiden käsittelemiseen, valiokunta ehdottaa, että vesihallituksen asemesta vesi- ja ympäristöpiiri olisi oikeutettu hakemaan muutosta

ojitustoimituksessa tehtyyn päätökseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa puheena olevan säännöksen tarkistamista.

22:11 §:

Hallituksen esityksen mukaan vesiylioikeudesta muodostettaisiin itsenäinen, Vaasan hovioikeudesta erillinen ylioikeus. Lakiehdotuksessa ei ole säännöstä siitä, kuinka uuden vesiylioikeuden tuomarin- ja muut virat täytetään ensimmäisen kerran sen irtautuessa Vaasan hovioikeuden yhteydestä. Vesilain 22 luvun 11 §:n säännös on tässä suhteessa vanhentunut ja tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksen muuttamista.

Valiokunta toteaa, että vesilain 10 luvun 24 §:n 1 momenttia on muutettu 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetulla lailla (299/79). Muutosta ei kuitenkaan ole otettu huomioon johtolauseessa, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa johtolauseen tarkistamista tältä osin.

Laki- ja toivomusaloitteet

Koska valiokunta on hyväksynyt käsittelyn pohjaksi hallituksen esityksiin sisältyvät lakiehdotukset ja asettunut niiden hyväksymisen kannalle, valiokunta ehdottaa lakialoitteeseen n:o 52/1983 vp. sisältyvän lakiehdotuksen hylättäväksi samoin kuin lakialoitteeseen n:o 187/1983 vp. sisältyvän lakiehdotuksen siltä osin kuin siinä on kysymys vesilain 2 luvun 5 ja 11 §:n muuttamisesta.

Toivomusaloite n:o 263/1984 vp. on tarpeeton, jos eduskunta hyväksyy hallituksen esitykset valiokunnan ehdottamassa muodossa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa sen samoin kuin toivomusaloitteen n:o 719/1983 vp. hylättäväksi.

Edellä olevan perusteella laki- ja talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esityksiin sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

Laki vesilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) 10 luvun 7 §:n 3 momentti ja 19 §:n 3 momentti, 12 luvun 11—13 §, *(poist.)* 15 luvun 22 § sekä 16 luvun 6 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 12 luvun 12 ja 13 § 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetussa laissa (427/70), *muutetaan* 1 luvun 15 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 ja 2 momentti, 2 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 5 §, 11 §:n 3 momentti sekä 22 §, 4 luvun 2 §:n 1 momentti ja 6 §, 6 luvun 1 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti, 33 §:n 2 momentti, 7 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentti, 8 luvun 1 §, 2 §:n 2 momentti ja 21 §:n 3 momentti, 10 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 3—6 §, 7 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §, 23 §, 24 §:n 1 ja 2 momentti sekä 25—27 §, 11 luvun 3 §:n 4 ja 7 kohta sekä 8 §, 12 luvun 16 § sekä 17 §:n 2 momentti, *14 luvun 7 §:n 2 momentti*, 15 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4, 8, 9, 14—21 ja 23 §, 16 luvun 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 ja 3 momentti, 6 ja 11 §, 13 §:n 1 momentti, 18 §, 21 §:n 2 momentti, 23 §:n 2 momentti, 24 §:n 2 ja 3 momentti, 25 §:n 2 momentti, 27 § ja 33 §:n 1 momentti, 17 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 18 luvun 1—5 §, 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti sekä 13 §:n 2 momentti, 19 luvun 2, 4 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti sekä 10 §, 21 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, *(poist.)* 9 §:n 1 ja 3 momentti sekä 22 luvun 11 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 3 §:n 1 momentti 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (287/82), 8 luvun 21 §:n 3 momentti, 16 luvun 5 §:n 3 momentti ja 24 §:n 2 ja 3 momentti 11 päivänä lokakuuta 1963 annetussa laissa (453/63), *10 luvun 24 §:n 1 momentti 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetussa laissa (299/79)*, 10 luvun 26 § 14 päivänä tammikuuta 1979 annetussa laissa (44/79), 10 luvun 27 § ja 15 luvun 4 § osittain muutettuna edellä mainitulla 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetulla lailla, 11 luvun 8 § osittain muutettuna edellä mainitulla 11 päivänä lokakuuta 1963 annetulla lailla, *14 luvun 7 §:n 2 momentti mainitussa 11 päivänä lokakuuta 1963 annetussa laissa*, 15 luvun 2 §:n 2 momentti 16 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (979/83), 15 luvun 3 §:n 2 momentti, 18 luvun 1 ja 4 §, 8 §:n 3 momentti sekä 19 luvun 2 § ja 7 §:n 1 momentti edellä mainitussa 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetussa laissa, 15 luvun 14 a § sekä 17 § 17 päivänä marraskuuta 1978 annetussa laissa (854/78), 18 luvun 3 § muutettuna edellä mainituilla 11 päivänä lokakuuta 1963 ja 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetuilla laeilla, 21 luvun 6 §:n 3 momentti 28 päivänä joulukuuta 1979 annetussa laissa (1074/79),

lisätään 1 lukuun uusi 7 a § ja 15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, 2 luvun 14 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 22 b § sekä luvun 28 §:ään uusi 2 momentti, 7 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti, 8 luvun 25 §:ään uusi 3 momentti, 9 luvun 15 §:ään uusi 2 momentti, 10 lukuun uusi 24 a, 24 b, 25 a ja 30 §, 15 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä sanottuun lukuun uusi 19 a §, 16 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 11 päivänä lokakuuta 1963 annetulla lailla, uusi 4 momentti, 16 §:ään uusi 2 momentti, 24 §:ään sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, *(poist.)* 34 §:ään uusi 3 momentti sekä 49 §:ään uusi 3 momentti, 18 luvun 11 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 21 luvun 6 §:ään sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla, uusi 4 momentti, 8 §:ään uusi 5 momentti ja 9 §:ään uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

7 a § (uusi)

Mitä tässä laissa on säädetty kalasta ja kalastuksesta, koskee myös nahkiaista ja rapua sekä niiden pyyntiä.

15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 §

Ilman vesioikeuden lupaa ei saa käyttää pohjavettä tai ryhtyä pohjaveden ottamista tarkoittavaan toimeen siten, että siitä voi aiheutua jonkin

pohjavettä ottavan laitoksen vedensaannin vaikeutuminen, tärkeän tai *muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan* pohjavesiesiintymän antoisuuden olennainen vähentyminen tai sen hyväksikäyttämismahdollisuuden muu huonontuminen taikka toisen kiinteistöllä talousveden saannin vaikeutuminen (*pohjaveden muuttamiskielto*). Kielto koskee myös maankamaran ainesten ottamista ja muuta toimenpidettä, josta 22 §:ssä ei ole säädetty, jos siitä ilmeisesti voi aiheutua edellä mainittu (*poist.*) seuraus. *Sellaisen toimenpiteen osalta, josta tämän luvun 22 §:ssä ei ole säädetty, mutta josta ilmeisesti voi aiheutua 22 §:ssä tarkoitettuja seurauksia, sovelletaan 22 §:n säännöksiä.*

19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Tämän luvun 19 §:ssä tarkoitettua ainetta tai energiaa ei saa panna tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten (*pohjaveden pilaamiskielto*), että

1) *tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella* pohjavesi voi käydä terveydelle vaaralliseksi tai *sen laatu muutoin olennaisesti huonontua*;

2) toisen kiinteistöllä oleva pohjavesi voi käydä *terveydelle vaaralliseksi tai kelpaamattomaksi* tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin muuten käyttää; tai

(3 kohta *poist.*)

(3 kohta kuten 4 kohta hallituksen esityksessä)

30 §

Jokaisella, joka kärsii lietteestä, matalikosta tai muusta niihin verrattavasta vesistön käyttöä koskevasta haitasta, on oikeus ilman lupaa toisenkin vesialueella suorittaa sen poistamiseksi tarpeellinen vesistön tilan ja käyttömahdollisuuksien parantamista tarkoittava toimenpide, jos siitä ei aiheudu tämän luvun 12—15 §:ssä tarkoitettua muutosta tai seurausta eikä työn suorittamisesta johdu vesialueen omistajalle huomattavaa haittaa. Työn aloittamisesta ja suorittamistavasta on, mikäli toimenpide ei ole merkitykseltään vähäinen, ennakolta ilmoitettava vesialueen omistajalle sekä sen mukaan kuin asetuksella säädetään vesipiirin vesitoimistolle tai *ympäristönsuojelulautakunnalle*.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Yleiset säännökset rakentamisesta vesistöön

Rakentaminen ja sen edellytykset

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Rakentaminen on, jos sen tarkoitus voidaan saavuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä hankkeen kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahinkoon verrattuna, suoritettava siten:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) ettei kalakantaa *vahingoiteta*;

(3 ja 4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

11 ja 14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Jos vesistöön rakentamisesta aiheutuu kalakanalle ilmeistä vahinkoa, on luvan saaja velvoitettava istuttamaan kaloja ja ryhtymään muihin tarvittaviin toimenpiteisiin kalakannalle aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi sillä vesialueella, johon toimenpiteen vahingollinen vaikutus ulottuu (*kalanhoitovelvoite*).

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(5 mom. *poist.*)

22 b §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Maa- ja metsätalousministeriö on velvollinen viipymättä palauttamaan maksuvelvolliselle sen osan 1 momentissa mainitulla ministeriön päätöksellä peritystä kalanhoitomaksusta, joka ylittää myöhemmin vesioikeuden päätöksellä määrätyn maksun suuruuden.

28 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Kulkuväylästä poistettu maa ja muu vesistön pohjasta otettu kiinteä aine (*ruoppausmassa*) *saad*aan sijoittaa toisenkin vesialueelle, jos toimenpiteestä ei aiheudu 1 luvun 12—15 tai 19 §:ssä tarkoitettua seurausta. Luvanvaraisesta toimenpiteestä ja luvan myöntämisestä siihen on voimassa, mitä vesistöön rakentamisesta 2 luvussa on säädetty. Ruoppausmassan mereen sijoittamisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen on säädetty.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Ojitus

Yleisiä säännöksiä

1 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

33 §

Edellä 1 momentissa mainitun ojan kaivaminen tai vesiuoman suurentaminen on ojittajan suoritettava. Silta tai rumpu perustuksineen on kuitenkin tienpitäjän taikka rautatien tai muun kiskoradan omistajan kustannuksellaan tehtävä ja kunnossapidettävä. Milloin ojituskustannukset taikka sillan tai rummun kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi ojituksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna, tienpitäjä taikka rautatien tai muun kiskoradan omistaja ei ole velvollinen sillan tai rummun tekemiseen. Hänen on kuitenkin, jos korvausta ei ole pakkolunastuksen yhteydessä tai muutoin jo maksettu, korvattava vahinko, joka aiheutuu siitä, ettei tarpeellisenä pidettävää maan kuivattamista voida suorittaa.

7 luku

Vesistön järjestely

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Vesistön säännöstely

1, 2, 21 ja 25 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

Veden johtaminen nesteinä käytettäväksi ja pohjaveden ottaminen

15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Jätevedet ja muut vesistöä pilaavat aineet

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Jäteveden johtaminen ojaan

3 §

Jos jäteveden johtamisesta ojaan tai maahan voi aiheutua 1 luvun 20 §:ssä tarkoitettua yleistä tai toisen yksityistä etua koskeva haitallinen vaikutus, on siihen haettava lupa *ympäristönsuojelulautakunnalta*. Lupaa ei saa myöntää, jos toimenpide pohjaveden laatua huonontamalla voi aiheuttaa 1 luvun 22 §:ssä tarkoitettua seurauksen. Muutoin on luvan myöntämisen edellytyksistä soveltuvin osin voimassa, mitä tämän luvun 24 §:ssä on säädetty.

4 §

Jos edellä 3 §:ssä tarkoitetusta jäteveden johtamisesta, jota koskeva lupahakemus on *ympäristönsuojelulautakunnan* käsiteltävänä, voi vesistössä aiheutua 1 luvun 19 §:ssä tarkoitettu seuraus, *ympäristönsuojelulautakunnan* on viipymättä siirrettävä asia kokonaisuudessaan vesioikeuden käsiteltäväksi siten kuin 20 luvun 2 §:n 3 momentissa on säädetty.

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Jos jäteveden johtamisen mukaiseen johtamiseen on tarpeen käyttää toisen maalla olevaa ojaa tai puroa, eikä maanomistaja anna suostumustaan, *ympäristönsuojelulautakunta* voi antaa siihen luvan, jollei toimenpiteestä aiheudu kohtuutonta haittaa. Lupa voidaan myöntää 3 §:ssä tarkoitettun luvan yhteydessä tai erikseen. Jos asia muutoin kuuluu vesioikeuden käsiteltäväksi, luvan myöntää vesioikeus.

Se, joka johtaa jätevettä toisen maalla olevaan ojaan tai puroon, on velvollinen suorittamaan

sellaiset uoman suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyöt, jotka aiheutuvat jäteveden johtamisesta, sekä muutoinkin huolehtimaan siitä, ettei jäteveden johtamisesta aiheudu kohtuullisin kustannuksin vältettävää vahinkoa. Tarvittaessa *ympäristönsuojelulautakunta* voi antaa määräyksiä työn suorittamisesta. Tällaisesta päätöksestä on voimassa, mitä 20 luvun 7 §:ssä säädetään.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jäteveden johtaminen viemäriissä

7 ja 19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

20 §

Jos jätevesi, joka kulkee ojassa tai päästetään maahan, aiheuttaa huomattavaa haittaa eikä kysymys ole toimenpiteestä, joka edellyttää vesioikeuden lupaa, voi *ympäristönsuojelulautakunta* määrätä sen, jonka maalta tai laitoksesta jätevesi on lähtöisin, tarpeellisessa määrin puhdistamaan jäteveden ennen sen johtamista ojaan tai maahan taikka ryhtymään muuhun toimenpiteeseen haitan estämiseksi.

Jäteveden tai muun vesistöä pilaavan aineen päästäminen vesistöön

23, 24, 24 a, 24 b, 25, 25 a, 26 ja 27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

30 §

Jos hakija tämän luvun 24 a §:n 2 momentin nojalla on määrätty rakentamaan jäteveden puhdistamo *laitteineen* tai puhdistamon rakentamista on jäteveden asianmukaista johtamista varten pidettävä yleisen tarpeen vaatimana, vesioikeus voi asian käsittelyn yhteydessä tai eri hakemuksesta myöntää oikeuden puhdistamon rakentamista varten tarpeellisen ja tarkoitukseen soveltuvan maa- tai vesialueen käyttöön tahi lunastamiseen. Vahinko, haitta ja muu edunmenetys, joka johtuu oikeudesta käyttää tai lunastaa edellä tarkoitettua omaisuutta, on asianomaiselle korvattava.

11 luku

Korvaukset

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sellaisesta vahingosta, haitasta ja muusta edunmenetyksestä, jota lupaa myönnettäessä ei ole edellytetty taikka jonka korvaaminen on määrätty myöhemmin ratkaistavaksi, voidaan korvausta vaatia hakemuksella vesioikeudessa tai, jos kysymys on *ympäristönsuojelulautakunnan* myöntämästä luvasta, *ympäristönsuojelulautakunnassa*. Vesioikeudelle tehtyyn hakemukseen voidaan myös sisällyttää ja sen yhteydessä käsitellä vaatimus, joka tarkoittaa samalla toimenpiteellä luvasta poiketen aiheutetun vahingon korvaamista.

Korvausta sellaisen tähän lakiin perustuvan toimenpiteen johdosta, johon ei tarvita lupaa, tai vahingosta, jota tarkoitetaan tämän luvun (poist.) 2 §:ssä, on vaadittava hakemuksella vesioikeudessa. *Ojitukseen liittyvää korvausta on kuitenkin haettava ympäristönsuojelulautakunnassa, jollei asia ole vesioikeudessa tai ojitustoimituksessa käsiteltävä. Vahingosta, jota tarkoitetaan tämän luvun 1 §:n 3 momentissa, on korvausta haettava erikseen samassa järjestyksessä kuin lupaa kysymyksessä olevaan toimenpiteeseen.*

(5 ja 6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

16 ja 17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 luku

Menettelyä koskevia yleisiä säännöksiä

7 § (uusi)

Hakemusasioina käsitellään ne vesiasiat, jotka tämän lain mukaan pannaan vireille hakemuksella tai vesioikeuden aloitteesta, virka-apuasioita ja 16 luvun 33 §:n 1 momentissa tarkoitettuja riita-asioita lukuunottamatta. Hakemusasioihin luetaan myös lopputarkastusta koskevat asiat sekä asiat, jotka on 20 luvun 2 §:n 3 momentin mukaisesti alistettu vesioikeuden käsiteltäviksi.

15 luku

Vesituomioistuimet

2 §

Vesioikeudessa on tarpeellinen määrä vesioi-

keustuomarin, vesioikeusinsinöörin ja vesioikeuslimnologin virkoja. Vesioikeuteen voidaan (*poist.*) lisäksi määrääjäksi nimittää vesioikeustuomareita, vesioikeusinsinöörejä ja vesioikeuslimnologeja.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Vesioikeusinsinööriltä vaaditaan virkaan sopiva diplomi-insinöörin tutkinto ja kokemusta vesilain alaan kuuluvissa tehtävissä. (*Poist.*) Vesioikeusinsinöörejä nimitettäessä on erityisesti otettava huomioon, että vesioikeudessa on perehtyneisyyttä vesitekniikan ja vesitalouden eri aloihin.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4, 8 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Vesiylioikeus

14 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vesiyliuomarin estyneenä ollessa toimii vesiylioikeuden puheenjohtajana virkaiältään vanhin *lääsnä oleva* lainoppinut vesiylioikeudenneuvos.

Vesiylioikeus voi, sen mukaan kuin työjärjestyksessä määrätään, toimia kahtena tai useampana jaostona. Vesiylioikeuden toimiessa jaostoihin jakaantuneena jaoston puheenjohtajana toimii vesiyliuomari tai *lainoppinut* vesiylioikeudenneuvos.

(5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

14 a, 15—18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

19 §

Vesiylioikeudessa voi olla kansliapäällikön, (*poist.*) vesiasiainsihteerin ja kirjaajan virkoja sekä kanslistin, konekirjoittajan ja vahtimestarin toimia. Vesiylioikeudessa voi lisäksi olla muita viran- ja toimenhaltijoita.

Vesiylioikeuden kansliapäälliköllä tulee olla pätevyys tuomarinvirkaan. Kelpoisuudesta (*poist.*) vesiasiainsihteerin virkaan on vastaavasti voimassa, mitä tämän luvun 5 §:ssä on säädetty vesioikeudensihteerin osalta.

Kansliapäällikön ja (*poist.*) vesiasiainsihteerin nimittää, viran oltua vesiylioikeuden toimesta

haettavaksi julistettuna, korkein oikeus vesiylioikeuden tekemän virkachdotuksen perusteella. Muut peruspalkkaiset viran- ja toimenhaltijat nimittää vesiylioikeus. Ylimääräiset toimenhaltijat, tilapäiset toimihenkilöt ja työsopimussuhteessa olevat henkilöt, joilla tulee olla tehtävän edellyttämä pätevyys, ottaa vesiyliuomari.

19 a, 20, 21 ja 23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 luku

Vesiasioden käsittely vesioikeudessa

Hakemusasiat

1 ja 5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Kirjelmien vaihdon päätyttyä on toimitettava suullinen käsittely, jollei hakemusia ole merkitykseltään vähäinen tai muuten laadultaan sellainen, ettei *suullisen käsittelyn toimittaminen muistutusten ja vaatimusten tutkimiseksi tai muusta syystä* ole tarpeen. Erityisestä syystä vesioikeus voi kirjelmien vaihdon tai suullisen käsittelyn jälkeen määrätä, että hakemus on käsiteltävä tämän luvun 5 §:n mukaisesti katselmustoimittuksessa.

16, 18, 21, 23 ja 24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

25 §

Päätöksestä on annettava kappale hakijalle ja niille muille asianosaisille, jotka ovat sitä pyytäneet. Jäljennös päätöksestä on lähetettävä vesihallitukselle ja vesipiirin vesitoimistolle sekä asianomaisille *ympäristönsuojelulautakunnille* ja niille viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto, sekä asianomaisiin kuntiin pidettäväksi yleisesti nähtävänä. Päätöksen nähtäväksi asettamisesta vesioikeuden on ilmoi-

tettava näissä kunnissa julkisella kuulutuksella, jossa myös on mainittava, milloin muutoksenhakemista varten säädetty aika päättyy. Jäljennös kuulutuksesta on tiedossa olevalla postiosoitteella lähetettävä tämän luvun 8 §:ssä tarkoitetuille asianosaisille ja viranomaisille sekä muistutuksen tehneille ja sellaisille asianosaisille, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta.

27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Riita-asiat

33 ja 34 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Valitusasiat

49 § (uusi)

Oikeudenkäyntikuluista on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa on säädetty.

17 luku

Muutoksenhaku*Muutoksenhaku vesioikeuden päätökseen*

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Muutoksenhakemusta käsitellessään vesiylioikeus voi kuulla vastapuolta tai muuta asianosaista noudattamalla soveltuvin kohdin tämän luvun 2 §:n säännöksiä. Tarvittaessa vesiylioikeus voi pitää suullisen käsittelyn, toimittaa katselmuksen taikka pyytää 16 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua viranomaista tai ympäristönsuojelulautakuntaa antamaan oikeudelle sen tarpeelliseksi katsomat lausunnot ja selvitykset. Selvityksen hankkimisesta hakemusasianssa on lisäksi vastavasti voimassa, mitä 16 luvun 20 §:n 1 momentissa on säädetty.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Muutoksenhaku vesiylioikeuden päätökseen

4 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vesiylioikeuden päätökseen muussakaan kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin paitsi milloin 5 §:ssä tarkoitettu muutoksenhakutuomioistuin antaa valituslupan. Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos asian saattamiseen muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi on painava syy, niin kuin asian erityinen merkittävyys, (poist.) ratkaisun tärkeys lain muissa samanlaisissa tapauksissa soveltamisen tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden kannalta taikka jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Vesiylioikeuden (poist.) on lähetettävä kappale vesiasianssa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle (poist.), asianomaisen vesipiirin vesitoimistolle ja asianomaisille ympäristönsuojelulautakunnille sekä niille viranomaisille, joille asiasta sen käsitelyn aikana on annettu tieto.

Korkeimman hallinto-oikeuden ja korkeimman oikeuden on lähetettävä kappale vesiasianssa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle ja asianomaisen vesipiirin vesitoimistolle.

12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Erityisiä määräyksiä

13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 luku

Katselmustoimitus ja lopputarkastus*Katselmustoimituksen valmistavat toimenpiteet*

1 §

Milloin vesioikeus 16 luvun 5 tai 13 §:n nojalla

määrää pidettäväksi katselmustoimituksen, sen on ilmoitettava siitä vesihallitukselle. Vesihallituksen on määrittävä katselmustoimitusta varten toimitusinsinööri, joka toimii toimitusmiesten puheenjohtajana. *Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä ylimääräiseksi toimitusmieheksi erityisen alan asiantuntijan, jos sitä on pidettävä katselmustoimituksen suorittamisen kannalta tarpeellisenä.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vesihallitus voi (poist.) toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä jonkun erityisen alan asiantuntemusta omaavan henkilön avustamaan toimitusinsinööriä hänen tehtävissään. Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä tarvittaessa erityisen alan asiantuntijan avustamaan toimituksessa. Vesioikeus voi myös tarvittaessa määrätä sihteerinsä avustamaan toimitusmiehiä oikeudellisten kysymysten selvittelyssä.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2—6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Katselmustoimituksen päättäminen

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 §

Toimitusmiesten lausunto, suunnitelma sekä katselmustoimituksessa kertyneet muut asiakirjat on neljänkymmenenviiden päivän kuluessa viimeisestä kokouksesta, jollei vesioikeus erityisistä syistä pitennä tätä aikaa, lähetettävä vesioikeudelle. Samassa ajassa on jäljennös lausunnosta lähetettävä hakijalle, asianomaisille *ympäristönsuojelulautakunnille* ja tämän luvun 4 §:ssä mainituille viranomaisille sekä asianomaisiin kuntiin pantavaksi niissä yleisesti nähtäväksi kolmenkymmenen päivän ajaksi. Samalla toimitusinsinöörin on nähtäväksi asettamisesta julkisesti kuulutettava ja muutoin annettava tieto samalla tavoin kuin suunnitelman nähtäväksi asettamisesta ja katselmuskokouksesta 6 §:n 2 momentissa on säädetty. Kuulutuksessa on mainittava, mitä asianosaisten on puhevaltansa säilyttämiseksi noudatettava. *Katselmustoimitus katsotaan päättyneeksi, kun tässä pykälässä tarkoitetut toimet on suoritettu.*

11 ja 13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

19 luku

Ojitustoimitus

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Ojitustoimituksessa on, milloin siinä on laadittava ojitussuunnitelma, pidettävä alkukokous. Alkukokoukseen toimitusinsinööri on kutsuttava ne, joiden oikeutta tai etua *ojitusasia* saattaa koskea. Jos ojitustoimitus pidetään 6 luvun 10 §:n 1 tai 2 kohdassa mainitusta syystä taikka se koskee laajahkoa aluetta, toimitusinsinööri on varattava lääninhallitukselle, *vesi- ja ympäristöpiirille* ja *ympäristönsuojelulautakunnalle* tilaisuus esittää kokouksessa mielipiteensä asiasta. Kokous on pidettävä ojitettavan alueen läheisyydessä ja sitä voidaan jatkaa eri paikoissa ja eri päivinä.

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Ojitustoimituksen alku- ja loppukokouksesta on, mikäli 2 momentista ei muuta johdu, julkisesti kuulutettava vähintään neljätoista päivää ennen kokousta niissä kunnissa, joiden alueelle ojituksen vaikutukset ulottuvat. Sen lisäksi on samassa ajassa toimitettava kappale suunnitelmaa 4 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille. Kappale suunnitelmaa on myös lähetettävä asianomaiseen kuntaan yleisesti nähtävänä pidettäväksi. *Loppukokouksesta on lisäksi ilmoitettava* tiedossa olevalla postiosoitteella lähetetyssä kirjeessä *niille maanomistajille, joita ojitusasia koskee*, sekä, milloin ojitus koskee toisen maalla olevaa puroa, jossa on voimalaitos tai muu rakennelma, laitoksen tai rakennelman omistajalle. Jos purossa, jota ojitus koskee, harjoitetaan uittoa, on loppukokouksesta kirjeellä ilmoitettava vesihallitukselle ja, jos uittoyhdistys huolehtii uitosta, myös sille.

9 §

Päätöksestä, johon on liitettävä valitusosoitus, on kolmenkymmenen päivän kuluessa loppukokouksesta tai toimituskokouksesta annettava kap-

pale hakijalle ja muulle sitä pyytäneelle asianosaiselle. Tällainen kappale on myös lähetettävä *ympäristönsuojelulautakunnalle*, vesipiirin vesitoimistolle ja lääninhallitukselle. Päätöksen antamisesta on samalla tiedotettava kunnan ilmoitustaululla.

10 §

Muutosta ojitustoimituksessa tehtyyn päätökseen saa se, jonka oikeutta tai etua asia koskee, sekä *vesi- ja ympäristöpiiri* ja lääninhallitus hakea valittamalla päätöksestä vesioikeuteen. Valituskirjelmä ja valituksen alainen päätös on toimitettava vesioikeuteen viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä siitä, sanottua päivää mukaan lukematta, kun päätöksen antamisesta on kunnan ilmoitustaululla tämän luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesti tiedotettu.

21 luku

Erityisiä määräyksiä

3, 6, 8 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 luku

Siirtymä- ja voimaantulosäännökset

11 § (uusi)

Ennen uuden vesiylioikeuden toiminnan aloittamista julistetaan vesiyliuomarin, vesiylioikeudenneuvoksen ja vesiasiainsihteerin virat haettaviksi korkeimmalta oikeudelta, joka tekee virka-

ehdotukset vesiylioikeudenneuvosten virkoihin ja täyttää muut siltä haetut virat.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitettun henkilökunnan, jonka on aloitettava työskentelynsä viimeistään uuden vesiylioikeuden aloittaessa toimintansa, nimittää Vaasan hovioikeuden jaoston toimiva vesiylioikeus ja sen vesiyliuomari.

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asiassa, joka tämän lain voimaan tullessa on vireillä, on sovellettava aikaisemman lain aineellisoikeudellisia säännöksiä, jos siinä kysymyksessä olevalta osalta on annettu vesioikeuden päätös tai jos asiassa aikaisemman lain nojalla on määrätty ennakkokorvauksia. Sama koskee muutoksenhaun johdosta vireillä olevaa asiaa, jossa *ympäristönsuojelulautakunnan* päätös on annettu tai ojitustoimitus pidetty aikaisemman lain voimassa ollessa.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa sovelletaan aikaisemman lain muutoksenhakua koskevia säännöksiä, jos vesioikeuden päätös asiassa on annettu aikaisemman lain voimassa ollessa. Vesioikeudessa tai ojitustoimituksessa käsitellään loppuun siinä aikaisemman lain mukaisesti vireillä oleva asia, joka tämän lain mukaan kuuluisi *ympäristönsuojelulautakunnan* käsiteltäväksi. Muutoin on tämän lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa sovellettava tämän lain säännöksiä vesituomioistuinten kokoonpanosta ja asioiden käsittelystä.

(7 ja 8 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Laki

vesilain (poist.) 21 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) (poist.) 21 luvun 7, 11 ja 12 §,

näistä 21 luvun 11 § sellaisena kuin se on 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetussa laissa (427/70), näin kuuluviksi:

18 luku

Katselmustoimitus ja lopputarkastus

Katselmustoimituksen päättäminen

10 §
(Poist.)

21 luku

Erityisiä määräyksiä

7, 11 ja 12 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

*että lakialoitteeseen n:o 52/1983 vp.
sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin samoin
kuin lakialoitteeseen n:o 187/1983 vp.
sisältyvä lakiehdotus siltä osin kuin siinä
ehdotetaan vesilain 2 luvun 5 ja 11 §:n
muuttamista.*

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1986

Lopuksi valiokunta ehdottaa,

*että toivomusaloitteet n:ot 719/1983
vp. ja 263/1984 vp. hylättäisiin.*

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat osallistuneet puheenjohtaja Vesterinen, varapuheenjohtaja Järvisalo-Kanerva, jäsenet Arranz (osittain), Hilpelä (osittain), Hurskainen-Leppänen (osittain), Kietäväinen, Kokko, Komsi

(osittain), Laaksonen (osittain), Löyttyjärvi, Myllyniemi, Paakkinen, Ranta (osittain), Renlund, Turunen (osittain), Valli ja Varpasuo sekä varajäsenet Kautto (osittain) ja Valo (osittain).

Vastalauseita

I

Hallituksen esitys vesilain muuttamisesta (HE n:o 266/1984 vp.) on myönteinen siltä osin kuin se tähtää vesilain vanhentuneiden säädösten ja puutteiden korjaamiseen paremmin vastaamaan mm. luonnon- ja ympäristönsuojelun tavoitteita. Tähän pyritään täsmentämällä pilaamiskieltoa ja lisäämällä lakiin muutoinkin säädöksiä vesiluonnon ja sen toiminnan suojelusta sekä vesistöjen moninaiskäytön huomioimisesta. Esityksellä myös tuodaan luonnontalouden asiantuntemus mukaan vesiasioiden käsittelyyn.

Valitettavasti pääasiaksi vesilain muutosesityksessä kuitenkin nousee vesioikeustuomioistuinten, erillistuuomioistuinjärjestelmän, vahvistaminen. Tämä on täydellisesti ristiriidassa yhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen, kansalaisten oikeuskäytöksissä tapahtuneiden muutosten ja myös varsin yleisesti hyväksytyjen ympäristölainsäädännön kehittämistavoitteiden kanssa. Vesioikeusjärjestelmän vahvistaminen tulee jarruttamaan yhtenäisen hallinnolliselle päätöksenteolle rakentuvan ympäristölupajärjestelmän aikaansaamista. Vesiasioiden erityisasemalle ja tälle rakentuvalla erityistuuomioistuinjärjestelmälle ei ole yhteiskunnallisia perusteita. Erityistuuomioistuimet ja monimutkainen, kansalaisten lainkäyttökäytävien ylittävä vesilainsäädäntö ei anna kansalaisille riittäviä mahdollisuuksia osallistua itseään ja ympäristöään koskevaan päätöksentekoon eikä valvoa päätösten noudattamista.

Ympäristöasioista päättäminen on yhteiskunnalliseen harkintaan perustuva ratkaisuprosessi. Siksi päätöksellä pitää olla myös juridiset vastuuhenkilöt. Nykyinen vesioikeuskäytäntö on johtanut kansalaisten oikeustajua syvästi loukkaaviin tilanteisiin ja ns. kansalaistottelemattomuuteen. Juristeille ei pidä antaa yhteiskunnallista päätöksentekovaltaa ilman vastuuta, kuten tapahtuu nykyisessä vesioikeusjärjestelmässä.

Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen yhtyen itsenäisen vesiylioikeuden perustamista Vaasan hovioikeuden jaostona toimineen vesiylioikeuden sijaan. Edelleen esitetään muutoksenhakumenettelyä muutettavaksi siten, että riita- ja

korvausasioihin erikoistunut vesiylioikeus saa ratkaistavakseen myös hakemusasiat, joista nykyisin päättää korkein hallinto-oikeus. Vesiylioikeuden päätöksistä saisi vain luvalla valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen.

Katsomme, että tällaisella muutoksenhakujärjestelmän muutoksella vaarannetaan laaja-alaisen lupaharkinnan toteutuminen ja erityisesti rahaa arvoa vailla olevien luonnon- ja ympäristönsuojelunäkökohtien huomioiminen. Lupaharkinta on joka tapauksessa lain soveltajan arvostuksiin sidottua. Ehdotamme, että lakiehdotuksesta poistetaan vesioikeuksien vahvistamiseen ja muutoksenhakujärjestelmän muuttamiseen tähtäävät pykälät.

Ehdotamme kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien oleellista lisäämistä vesiasioissa. Ehdotamme, että hakemusasiassa tulee mahdollisuus muistutusten tai vaatimusten esittämiseen aina varata niille hankkeen vaikutusalueen asukkaille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin hankkeen toteuttaminen saattaa vaikuttaa, samoin kuin heitä edustaville yhteisöille. Ehdotamme myös muistutustajan jatkamista.

Vesioikeuden lupia esim. jäteveden laskuun ehdotamme pääsääntöisesti määräaikaisiksi. Toistaiseksi voimassa olevan luvan voisi myöntää vain yrityksen vaikutuksen ollessa vähäinen, ja tällöinkin vesioikeuden tulisi määrätä ajankohta lupaehtojen tarkistamiselle. Lupaehtojen noudattamisen tarkkailuun ehdotamme julkista valvontaa ja tarkkailutuloksille julkisuutta. Pilaamiskielto pykälää ehdotamme muutettavaksi siten, että se hallituksen esittämää laajemmin mahdollistaa puuttumisen esim. ruoppauksen ja ojituksen kautta tapahtuvaan pilaamiseen.

Esitämme myös luonnontalouden asiantuntemuksen turvaamista käytännössä vesituomioistuinten päätöksenteossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

vesilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) 1 luvun 19 §:n 2 momentti, 10 luvun 7 §:n 3 momentti ja 19 §:n 3 momentti, 12 luvun 11—13 §, 15 luvun 22 §, sekä 16 luvun 6 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 12 luvun 12 ja 13 § 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetussa laissa (427/70), *muutetaan* 1 luvun 15 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 ja 2 momentti, 2 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 5 (*poist.*) ja 22 §, 4 luvun 2 §:n 1 momentti ja 6 §, 6 luvun 1 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti, 33 §:n 2 momentti, 7 luvun 2 § sekä 3 §:n 2 ja 3 momentti, 8 luvun 1 §, 2 §:n 2 momentti ja 21 §:n 3 momentti, 10 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 3—6 §, 7 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §, 23 §, 24 §:n 1 ja 2 momentti sekä 25—27 §, 11 luvun 3 §:n 4 ja 7 kohta sekä 8 §, 12 luvun 16 § sekä 17 §:n 2 momentti, 14 luvun 7 §:n 2 momentti, 15 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4, 8, 9, 14—21 ja 23 §, 16 luvun 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 ja 3 momentti, 6 ja 11 §, 13 §:n 1 momentti, 18 §, 21 §:n 2 momentti, 23 §:n 1 ja 2 momentti, 24 §:n 2 ja 3 momentti, 25 §:n 2 momentti, 27 §, 28 §:n 2 momentti ja 33 §:n 1 momentti, 17 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 18 luvun 1—5 §, 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti sekä 13 §:n 2 momentti, 19 luvun 2, 4 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti sekä 10 §, 21 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, *sekä* 9 §:n 1 ja 3 momentti, (*poist.*)

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 3 §:n 1 momentti 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (287/82), 8 luvun 21 §:n 3 momentti, 16 luvun 5 §:n 3 momentti ja 24 §:n 2 ja 3 momentti 11 päivänä lokakuuta 1963 annetussa laissa (453/63), 10 luvun 24 §:n 1 momentti 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetussa laissa (299/79), 10 luvun 26 § 14 päivänä tammikuuta 1979 annetussa laissa (44/79), 10 luvun 27 § ja 15 luvun 4 § osittain muutettuna edellä mainitulla 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetulla lailla, 11 luvun 8 § osittain muutettuna edellä mainitulla 11 päivänä lokakuuta 1963 annetulla lailla, 14 luvun 7 §:n 2 momentti 11 päivänä lokakuuta 1963 annetussa laissa, 15 luvun 2 §:n 2 momentti 16 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (979/83), 15 luvun 3 §:n 2 momentti, 18 luvun 1 ja 4 §, 8 §:n 3 momentti sekä 19 luvun 2 § ja 7 §:n 1 momentti edellä mainitussa 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetussa laissa, 15 luvun 14 a § sekä 17 § 17 päivänä marraskuuta 1978 annetussa laissa (854/78), 18 luvun 3 § muutettuna edellä mainituilla 11 päivänä lokakuuta 1963 ja 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetuilla laeilla, 21 luvun 6 §:n 3 momentti 28 päivänä joulukuuta 1979 annetussa laissa (1074/79),

lisätään 1 lukuun uusi 7 a §, (*poist.*) 2 luvun 14 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 22 b § sekä luvun 28 §:ään uusi 2 momentti, 7 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti, 8 luvun 25 §:ään uusi 3 momentti, 9 luvun 15 §:ään uusi 2 momentti, 10 lukuun uusi 24 a, 24 b, 25 a ja 30 §, 15 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 26 päivänä kesäkuuta 1970 annetulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä sanottuun lukuun uusi 19 a §, 16 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 11 päivänä lokakuuta 1963 annetulla lailla, uusi 4 momentti, 16 §:ään uusi 2 momentti, 24 §:ään sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 34 §:ään uusi 3 momentti sekä 49 §:ään uusi 3 momentti, 18 luvun 11 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 21 luvun 2 §:ään uusi 4 momentti, 6 §:ään sellaisena kuin se on osittain muutettuna edellä mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla, uusi 4 momentti, 8 §:ään uusi 5 momentti ja 9 §:ään uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

7 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)
(2 mom. *poist.*)

18 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

19 §

*Ilman vesioikeuden lupaa ei vesistöön saa joh-
taa tai päästää kiinteää, nestemäistä tai kaasu-
maista ainetta taikka energiaa taikka ryhtyä muu-
hun toimenpiteeseen, joka voi aiheuttaa vesistön
pilaantumista (vesistön pilaamiskielto). Vesistön
pilaantumisena pidetään sellaista vesistön veden
tai pohjan laadun muutosta, joka*
(1—4 kohta kuten valiokunnassa mietinnössä)

22 ja 30 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Yleiset säännökset rakentamisesta vesistöön

Rakentaminen ja sen edellytykset

1, 3, 5, 11, 14, 22, 22 b ja 28 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet

2 ja 6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 luku

Ojitus

Yleisiä säännöksiä

1, 9 ja 33 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 luku

Vesistön järjestely

2 §

*Vesistön järjestelyyn, joka tarkoittaa järven
laskemista sen osaksi tai kokonaan tapahtuvaa
kuivattamista varten taikka josta voi aiheutua 1
luvun 12—15 tai 19 §:ssä tarkoitettu muutos tai
seuraus, on haettava vesioikeuden lupa.*

3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 luku

Vesistön säännöstely

1, 2, 21 ja 25 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

9 luku

**Veden johtaminen nesteinä käytettäväksi ja
pohjaveden ottaminen**

15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 luku

Jätevedet ja muut vesistöä pilaavat aineet

2—7, 19, 20, 23, 24 ja 24 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

24 b §

*Edellä 24 §:ssä tarkoitettu lupa myönnetään
asian luonteen mukaisesti määräajaksi (poist.).
Jos jäteveden johtamisen tai muun toimenpiteen,
johon lupaa haetaan, vaikutukset ovat vähäiset
voidaan lupa myöntää olemaan voimassa toistai-
seksi, jolloin vesioikeuden tulee määrätä ajan-
kohta lupaehtojen tarkistusta varten.*

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

25, 25 a, 26, 27 ja 30 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

11 luku

Korvaukset

3 ja 8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

16 ja 17 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

14 luku

Menettelyä koskevia yleisiä säännöksiä

7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15 luku

Vesituomioistuimet

2 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Vesioikeus on päätösvaltainen, kun siinä on läsnä puheenjohtajana toimiva vesioikeustuomari sekä asetuksessa määrätty määrä jäseniä (poist.). Asetuksessa annetaan tarkemmat määräykset vesioikeusinsinöörien ja vesioikeuslimnologien osallistumisesta asioiden käsittelyyn kuitenkin siten, että lupa-asioita käsiteltäessä heidän aina tulee olla jäseninä. Tarvittavat muut määräykset asioiden käsittelystä ja vesioikeuden toiminnasta annetaan vesioikeuden työjärjestyksessä.

3, 4, 8 ja 9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Vesiylioikeus

14 §

(1 mom. poist.)

Vesiylioikeudessa, joka toimii Vaasan hovioikeuden jaostona, on puheenjohtajana vesiyliuomari ja muina jäseninä tarpeellinen määrä vesiylioikeudenneuvoksia. Vesiylioikeuden neuvokista osan tulee olla lainoppineita, osan edustaa tekniikan (poist.) sekä osan luonnontalouden asiantuntemusta. Vesiylioikeus on tuomionvoipa, kun siinä on läsnä puheenjohtaja sekä asetuksessa määrätty määrä vesiylioikeudenneuvoksia, vähintään kaksi. Asetuksella säädetään lainoppineiden ja eri alojen asiantuntemusta edustavien vesiylioikeudenneuvosten osallistumisesta asioiden käsittelyyn (poist.).

(3—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

14 a, 15—18 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

19, 19 a, 20, 21 ja 23 §

(Poist.)

16 luku

Vesiasioiden käsittely vesioikeudessa

Hakemusasiat

1 ja 5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 §

Jollei katselmustoimitusta pidetä, on hakemuksesta, jos tämän luvun 9 §:stä ei muuta johdu, annettava tieto niille, joiden etua tai oikeutta hakemus saattaa koskea, samoin kuin niille yrityksen vaikutusalueen asukkaille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin yrityksen toteuttaminen saattaa vaikuttaa sekä heitä edustaville yhteisöille, tilaisuuden varaamiseksi muistutusten ja vaatimusten tekemiseen hakemuksen johdosta. Muistutukset ja vaatimukset on puhevallan menettämisen uhalla tehtävä vesioikeudelle kirjallisesti kuudenkymmenen päivän kuluessa tiedoksi saattamisesta. Puhevaltaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai puhevallan menettäminen olisi muuten kohtuutonta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

11, 13, 16, 18 ja 21 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

23 §

Hakemusasiassa vesioikeuden tulee antaa päätös, jossa se asian ratkaisun lisäksi, milloin hakemus hyväksytään, antaa määräykset niistä seikoista, jotka päätöksessä tarkoitettua toimenpidettä suoritettaessa on otettava huomioon, sekä määrätä ajankohta, johon saakka lupa on voimassa. Jos hakemuksessa tarkoitettua yrityksen vaikutukset ovat vähäiset, voidaan lupa myöntää olemaan voimassa toistaiseksi, jolloin vesioikeuden tulee määrätä ajankohta lupaehtojen tarkistamista varten.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

24, 25 ja 27 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

28 § (uusi)

Asianosaisen puhevalta on myös niiden kuntien ympäristölautakunnilla, joiden toimialueella yrityksen vaikutukset ilmenevät, sekä niillä asukkailla ja yhteisöillä, joille tämän luvun 6 §:n mukaan on annettava tieto hakemuksesta.

Riita-asiat

33 ja 34 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Valitusasiat

49 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

17 luku

Muutoksenhaku*Muutoksenhaku vesioikeuden päätökseen*

1—8 §

(Poist.)

9—12 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Erityisiä määräyksiä

13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

18 luku

Katselmustoimitus ja lopputarkastus*Katselmustoimituksen valmistavat toimenpiteet*

1—6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Katselmustoimituksen päättäminen

8 ja 10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

11 §

Sen, joka haluaa vesioikeudelle tehdä muistutuksia hakemuksen, suunnitelman tai toimitusmiesten lausunnon johdosta taikka vaatimuksia asiassa, on puhevaltansa menettämisen uhalla esitettävä ne vesioikeudelle *kuudenkymmenen* päivän kuluessa siitä, kun lausunto on asianomaisessa kunnassa pantu yleisesti nähtäväksi. Puhevaltaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai

jos vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnon tai jos puhevallan menettäminen muutoin olisi (poist.) kohtuutonta.

(2 mom. poist.)

13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

19 luku

Ojitustoimitus

2, 4, 6, 7, 9 ja 10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

21 luku

Erityisiä määräyksiä

2 § (uusi)

Milloin tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten perusteella suoritetaan lupien ehtojen noudattamiseen tai vaikutusten arviointiin liittyvää tarkkailua tai selvityksiä, tulee ne suorittaa viranomaisen tai julkisen valvonnan alaisena olevan tutkimuslaitoksen toimesta. Tarkkailujen ja selvitysten tulokset ovat julkisia ja ne on pyydetäessä toimitettava niitä haluaville.

3 ja 6 §

(Poist.)

8 ja 9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

22 luku

Siirtymä- ja voimaantulosäännökset

11 §

(Poist.)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Edelleen ehdotamme kunnioittaen,

että valiokunta hyväksyisi seuraavan perustelulausuman:

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1986

Marja-Liisa Löyttyjärvi
Matti Kautto

Timo Laaksonen
Ville Koms

II

Kokoomus pitää kauan valmisteltua vesilain uudistusta niin kansalaisten kuin ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttävänä. Asiantuntijain kuulemisen yhteydessä on kuitenkin tullut esiin seikkoja, jotka olisi mielestämme pitänyt ottaa huomioon valiokunnan mietinnössä.

Valiokunnan enemmistö on 2 luvun 11 §:ää käsitellessään jättänyt huomioimatta nyt voimassa olevan lain sisältämän intressivertailun, jossa luvan edellytyksiä harkittaessa on nähtävä myös vesistön hyötykäytön arvo. Esitämme kyseisen 2 luvun 11 §:n säilyttämistä entisellään.

Lain 10 luvun 24 a § laajentaa tarpeettomasti lupapäätöstä.

Esityksessä todetaan jätevesilupaan liitettävistä lupaehdoista, että laitemääräykset ovat toissijaisia päästömääräyksiin nähden. Toteamuksesta huolimatta säännös on ristiriidassa sen periaatteen kanssa, jonka mukaan toiminnanharjoittaja itse valitsee keinot, joilla viranomaisen asettamat tavoitteet saavutetaan. Viranomaisen toimivallan ulottaminen koskemaan varsinaisen tuotantoprosessin teknisiä ratkaisuja on vastoin säännöksen alkuperäistä, jätevesien haittavaikutusten estämiseen tähtäävää tarkoitusta. Tuotantolaitoksen prosessi- ja laitevalinta on myös aina investointi, johon liittyy taloudellinen riski, josta viranomaisen tuskin voinee ottaa vastuuta.

Nykyisessä vesilaissa ei perustelujen mukaan ole säädetty lupien voimassaoloajasta. Käytäntö on ollut joustavaa ja luonut edellytykset vesistön tilan huomattavaan paranemiseen. Jäykät määräaikaiset luvat voivat ratkaisevasti heikentää korkeatasoisen teknologian hyväksikäyttöä jätevesien puhdistamisessa sekä saattavat aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä.

Lainvoimaisen lupapäätöksen muuttaminen on joskus aiheellista. Perusteluissa tulee kuitenkin olla pelkästään vesistön tilan muutos. Emme

”Valiokunta edellyttää, että hallitus pikaisesti suorittaa tarpeellisen selvitystyön ja valmistelee eduskunnalle esityksen yhtenäiseen hallinnolliseen päätöksenteon pohjalle rakentuvaan ympäristömenettelyyn siirtymisestä.”

pidä hyväksyttävänä, että perusteluissa voisivat olla myös yrityksen taloudellinen tilanne sekä vesistön tilaa koskevien tavoitteiden muuttuminen. Ne merkitsevät poikkeamista yleisistä oikeusperiaatteistamme. Siksi lain 10 luvun 25 §:n sanamuotoa tulee tarkistaa.

Valiokunta ei ole lain 10 luvun 30 §:ssä puutunut siihen, miten jäteveden puhdistamosta koituva haitta tai vahinko korvataan. Tämä olisi lisättävä mietintöön.

Lakiesityksen voimaantulosäännöstä on mielestämme korjattava oikeusjärjestyksellemme vieraina.

Nykyistä vesilakia säädettäessä on omaksuttu periaate, jonka mukaan ns. vanhoihin yrityksiin sovelletaan aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä. Kysymys niihin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista määräytyy aikaisempien säännösten mukaan.

Esityksessä on tästä periaatteesta kuitenkin poikettu useissa merkittävissä kohdissa. Esityksen mukaan myös vanhoja yrityksiä koskisivat uuden lain mukaiset velvoitteiden määräytymis- ja tarkistamissäännökset, lainvoimaisen lupapäätöksen muuttamisedellytykset sekä lupapäätöksen voimassaoloaikaa ja sen ehtojen sisältöä koskevat säännökset. Voimaantulosäännös onkin ristiriidassa lakiehdotuksen perusteluissa ilmaistun periaatteen kanssa. Käytännössä sen toteuttaminen saattaisi johtaa vanhojen lupapäätösten laajamittaiseen uudelleenkasittelyyn ja oikeusvarmuuden merkittävään heikentymiseen. Siksi esitämme voimaantulosäännöksen 3 momentin poistamista.

Edellä esittämillämme perusteilla ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan esittämässä muodossa, mutta alla olevilta osin näin muutettuna:

2 luku

11 §

Milloin hyödyn taikka vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen raha-arvo on vaikeasti määrättävissä taikka yrityksellä tai menetettävällä edulla on raha-arvon lisäksi muutakin merkitystä, on luvun edellytyksiä harkittaessa verrattava yrityksen ja menetettävän edun merkitystä yleiseltä kannalta katsottuna, *jolloin huomiota on kiinnitettävä myös toimenpiteen välttämättömyyteen veden tai vesistön tarjoamien etujen saamiseksi hyödylliseen käyttöön.*

10 luku

24 a §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Lupapäätöksessä voidaan määrätä, että ennen toiminnan aloittamista tai päätöksessä asetettavassa määräajassa luvansaajan on (*poist.*) ryhdyttävä veden juoksutuksen muuttamista tarkoittavaan tahi muuhun toimenpiteeseen vesistön pilaantumisen vähentämiseksi (*toimenpidevelvoite*).

(3 ja 4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

24 b §

Edellä 24 §:ssä tarkoitettu lupa myönnetään (*poist.*) toistaiseksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

25 §

Vesioikeus voi asianomaisen viranomaisen tai

haittaa kärsivän hakemuksesta muuttaa aikaisemman lupapäätöksen määräyksiä, jos

1) jäteveden tai muun aineen vesistöön päästämisestä tahi muusta toimenpiteestä aiheutuu vesistön tilaa merkittävästi heikentävä *luonnonolojen* muutos, tai

2) jos 24 §:ssä tarkoitettun luvan myöntämisen edellytykset tai luvan ehtoihin vaikuttavat *luonnonolot* ovat muutoin olennaisesti muuttuneet.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

30 §

Jos hakija tämän luvun 24 a §:n 2 momentin nojalla on määrätty rakentamaan jätevedenpuhdistamo laitteineen tai puhdistamon rakentamista on jäteveden asianmukaista johtamista varten pidettävä yleisen tarpeen vaatimana, vesioikeus voi asian käsittelyn yhteydessä tai eri hakemuksesta myöntää oikeuden puhdistamon rakentamista varten tarpeellisen ja tarkoitukseen soveltuvan maa- ja vesialueen käyttöön tahi lunastamiseen. Vahinko, haitta ja muu edunmenetys, joka johtuu oikeudesta käyttää tai lunastaa edellä tarkoitettua omaisuutta, on *korvattava asianomaiselle siten, kuin laissa kiinteän omaisuuden erityisten oikeuksien lunastuksesta (603/77) säädetään.*

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(3 mom. *poist.*)

(4—8 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1986

Sakari Valli

Tauno Valo

Päivi Varpasuo

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite 1

Helsingissä,

12 päivänä kesäkuuta 1985

Lausunto n:o 11

Laki- ja talousvaliokunnalle

Laki- ja talousvaliokunta on kirjeellään 22 päivältä helmikuuta 1985 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 266/1984 vp. laiksi vesilain muuttamisesta. Asian johdosta ovat olleet kuultavina kansliapäällikkö Raimo Pekkanen ja lainsäädäntöneuvos Timo Kotkasaari oikeusministeriöstä, kansliapäällikkö Lauri Tarasti ympäristöministeriöstä, hallitusneuvos Matti Kekkonen maa- ja metsätalousministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki ja professori Ilkka Saraviita. Käsiteltävään asiaan lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Lakiehdotus

Hallituksen esitys sisältää vesiensuojelua, korvauksia ja velvoitteita, vesistön virkistyskäyttöä, muutoksenhakujärjestelmää, asiantuntemuksen lisäämistä sekä eräitä muita vesilain (264/61) kohtia koskevia muutosehdotuksia. Vesiensuojelun tehostamiseksi ehdotetaan muun muassa vesistön muuttamis- ja pilaamiskieltoja tarkistettaviksi sekä lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettaviksi. Vesistön virkistyskäyttöarvojen huomioon ottamiseksi ehdotetaan, että virkistyskäytöte mainitaan nimenomaisesti eräissä keskeisissä vesilain säännöksissä. Vesilain korvauksia ja velvoitteita koskevien säännösten osalta ehdotetaan yleiskalastusoikeuden perusteella kalastavan ammattikalastajan korvausoikeudellista asemaa parannettavaksi ja kalanhoitovelvoitteita koskevia perussäännöksiä ajanmukaistettaviksi. Kalanhoitomaksua, vesiensuojelumaksua ja säännöstelymaksua olisi mahdollista periä kustannustason nousua vastaavana. Muutoksenhakujärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vesiylioikeudesta tulee itsenäinen ylioikeus kaikkia vesiasioita

varten. Vesiylioikeus olisi yleensä viimeinen muutoksenhakuaste ja sen päätöksistä voitaisiin valittaa ainoastaan valitusluvan perusteella joko korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen.

Valiokunnan kannanotot

Valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta on tarkastellut yksityiskohtaisemmin lakiehdotuksen 2 luvun 5 §:n 2 momenttia ja 2 luvun 22 b §:ää.

Lakiehdotuksen 2 luvun 5 §:n 1 momentti koskee sitä, millaisten vaikutusten syntyminen estää rakentamisluvan myöntämisen vesistöön. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että voimailaitoksen rakentamisen on katsottava aina aiheuttavan 1 momentissa tarkoitettuja vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonolosuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa sellaisessa vesistössä, jonka rakentamisesta on lailla siten erikseen säädetty. Perustuslakivaliokunta toteaa lakiehdotuksen 2 luvun 5 §:n 2 momentin olevan luonteeltaan viittaussäännös, jolla ei voi olla asiallista vaikutusta enempää annettavan koskiesuojelulain sisältöön kuin säättämisyjärjestykseenkään. Koska säännöksellä ei ole valtuuttavaa merkitystä, on lakiehdotus tältä osin käsiteltävissä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Lakiehdotuksen 2 luvun 22 b §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi periä vesioikeuden vuosittain maksettavaksi määräämän kalanhoitomaksun tarkistettuna kustannustason nousua vastaavasti. Tarkistus tehdään täysin kymmenin prosentein ja muutoin noudattaen vesioikeuden määräämiä perusteita. Jos tarkistuksesta syntyy erimielisyyttä, voidaan asia saattaa hakemuksella vesioikeuden ratkaistavaksi. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan tätä menettelyä sovelletaan lain tultua voimaan myös

aikaisemmin annetulla päätöksellä määrätyn kalanhoitomaksun tarkistamiseen.

Lakiehdotuksen 8 luvun 25 §:n ja 10 luvun 27 §:n mukaan samanlainen tarkistusmenettely soveltuu myös säännöstelymaksun ja vesiensuojelumaksun tarkistamiseen.

Ehdotettu järjestelmä merkitsee sitä, että maa- ja metsätalousministeriölle annetaan valta puuttua vesioikeuden lainvoimaiseen ratkaisuun. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt tämäntapaista kysymystä suurelle valiokunnalle annetussa lausunnossa n:o 2/1952 vp., joka koski sitä, missä järjestyksessä voitiin hyväksyä hallituksen esitykseen n:o 10/1952 vp. sisältynyt ehdotus laiksi maanmittaustoimituksissa määrättyjen siirto-, tiente- ja kuivatuskustannusten korvausten korottamisesta eräissä tapauksissa laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1/1952 vp. tehdyn ehdotuksen mukaisena. Perustuslakivaliokunta katsoi tuolloin, että kun korvausten suuruus on aikanaan lainvoimaisesti vahvistettu eikä lainsäädäntömme ole päätöksiä annettaessa tuntenut mahdollisuutta vahvistettujen korvausten tarkistamiseen inflaation johdosta ainakaan vuoden 1949 jälkeen, ei niiden markkamääräinäkään korottaminen voi tulla kysymykseen muutoin kuin perustuslainsäätämisyjärjestystä noudattaen hyväksytyllä tavalla.

Selostetun lausunnon johdosta perustuslakivaliokunta toteaa vesilain 2 luvun 28 §:n perusteella olevan jo nykyisin mahdollista lainkohdassa lähemmin säädetyin edellytyksin muuttaa vesioikeuden päätöksellä lainvoimaisesti määrättyä maksuvelvollisuutta. Pykälä on tällä hetkellä voimassa alkuperäisessä muodossaan eikä sitä tältä osin ehdoteta muutettavaksi. Vesilaki on näin ollen alun alkaen antanut vesioikeudelle mahdollisuuden tarkistaa lainvoimaista päätöstään myös maksuvelvollisuutta koskevalta osalta.

Asian valtiosäätöoikeudellisen arvioinnin kannalta on lisäksi olennaista, että maa- ja metsätalousministeriön tarkistuspäätös maksun peri-

misestä kustannustason nousua vastaavana ei välttämättä merkitse puuttumista vesioikeuden lainvoimaiseen päätökseen, koska asia voidaan saattaa vesioikeuden uudelleen käsiteltäväksi. Tämä on mahdollista, jos tarkistuksesta syntyy erimielisyyttä, jolloin maksuvelvollinen voi siten halutessaan saattaa asian hakemusasiaana vesioikeuden käsiteltäväksi. Koska maa- ja metsätalousministeriön valta on tältä osin lisäksi tarkoin rajattu kustannustason nousuun ja vesioikeuden lainvoimaisessa päätöksessä määrättyihin perusteisiin, voidaan lakiehdotus perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Maksuvelvollisen oikeusturvan kannalta tärkeintä on mahdollisuus saada maksun tarkistaminen vesioikeuden käsiteltäväksi. Maksuvelvollisen aseman kannalta epäkohtana on kuitenkin pidettävä sitä, että lakiehdotus jättää avoimeksi, mikälainen suhde vallitsee maa- ja metsätalousministeriön tarkistuspäätöksen ja vesioikeuden myöhemmin samassa asiassa mahdollisesti tekemän päätöksen välillä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan lakiehdotusta olisi tältä osin täydennettävä. Lakiin olisi lisättävä säännös, joka velvoittaa palauttamaan maksuvelvolliselle ministeriön päätöksen mukaisesti perityn maksun siltä osin kuin se ylittää vesioikeuden myöhemmällä päätöksellä määrätyn maksun suuruuden. Tällainen säännös korostaisi myös sitä, että vesioikeuden toimivalta on ensisijainen maksua määrättäessä.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Ben Zyskowicz

Ilkka O. Jumppanen

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowicz, varapuheenjohtaja A. Kempainen, jäsenet Hä-

mäläinen, Jansson, Kärhä, Louekoski, Muroma, Nieminen, Peltola, Pokka, Skinnari ja Viinanen sekä varajäsenet Kettunen, E. Laine ja Rajamäki.

EDUSKUNNAN
LAKIVALIOKUNTA

Liite 2

Helsingissä,

18 päivänä joulukuuta 1985

Lausunto n:o 1

Laki- ja talousvaliokunnalle

Laki- ja talousvaliokunta on 22 päivänä helmikuuta 1985 päivätyllä kirjeellään pyytänyt lakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 266/1984 vp. laiksi vesilain muuttamisesta.

Edelleen laki- ja talousvaliokunta on 14 päivänä toukokuuta päivätyllä kirjeellään pyytänyt lakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 59 laiksi vesilain 18 ja 21 luvun muuttamisesta.

Koska mainitut hallituksen esitykset käsittelevät osittain samoja vesilain lukuja, valiokunta on päättänyt käsitellä esitykset yhdessä.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina kanslia-päällikkö Raimo Pekkanen ja lainsäädäntöneuvos Timo Kotkasaari oikeusministeriöstä, toimistopäällikkö Pentti Sipilä ja ylitarkastaja Into Kekkonen ympäristöministeriöstä, toimistopäällikkö Aaro Haverinen maa- ja metsätalousministeriöstä, ylijohtaja Runo Savisaari ja toimistopäällikkö Paavo Karmala vesihallituksesta, oikeusneuvos Väinö Riihelä korkeimmasta oikeudesta, ylimääräinen hallintoneuvos Veli Rokka korkeimmasta hallinto-oikeudesta, oikeusneuvos Eero Manner laintarkastuskunnan entisenä puheenjohtajana, vesiyliuomari Helinä Schaffter, insinööri-neuvos Timo Peräinen ja hovioikeudenneuvos Pekka Kainlauri vesiylioikeudesta, vesioikeustuomari Reino Hiltunen Itä-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Matti Pulli Pohjois-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Jukka Hölttä Länsi-Suomen vesioikeudesta, professori Veikko Hyvönen Helsingin yliopistosta, professori Erkki J. Hollo Teknillisestä korkeakoulusta, professori Vesa Majamaa ja vt. professori Antti Jokela Lapin korkeakoulusta, apulaisprofessori Pekka Vihervuori Turun yliopistosta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisasasto-

päällikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Henrik Wikström Finlands svenska kommunförbundista, ympäristönsuojeluasiamies Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, varatuomari Ensio Kahanpää Suomen Voimalaitosyhdistyksestä, puheenjohtaja, apulaisprofessori Rauno Ruuhijärvi Suomen luonnon-suojeluliitosta, lakimies Kurt Hemnell Kalatalouden Keskusliitosta, filosofian lisensiaatti Risto Hamari Kotkan ympäristönsuojeluyhdistyksestä, järjestösihteeri Raimo Ihander Suomen Ammattikalastajain Liitosta, maanviljelijä Eelis Laurinoli Ala-Paakkolan jako- ja kalastuskunnasta, toiminnanjohtaja Björn-Erik Lönn Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Simo Ahlgren Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitosta sekä toiminnanjohtaja Markku Ikkala ja konsultti, toimitusjohtaja Erkki Karttunen Suomen Lohenkasvat-tajain Liitosta.

Lakivaliokunta on käsitellyt hallituksen esityksiä toimialansa perusteella ensisijaisesti vesilain muutoksenhakujärjestelmän sekä oikeusturva- ja menettelytapasäännösten osalta keskittyen vesilain 15—18 lukuja koskeviin muutosehdotuksiin. Tämän perusteella valiokunta esittää lausuntoon kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys n:o 266/1984 vp. sisältää vesiensuojelua, korvauksia ja velvoitteita, vesistön virkistyskäyttöä, muutoksenhakujärjestelmää, asiantuntemuksen lisäämistä sekä eräitä muita vesilain (264/61) kohtia koskevia muutosehdotuksia.

Vesiensuojelun tehostamiseksi ehdotetaan muun muassa vesistön muuttamis- ja pilaamis-

kieltoja tarkistettaviksi sekä lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettaviksi. Vesistön virkistyskäyttöarvojen huomioon ottamiseksi ehdotetaan, että virkistyskäyttöetu mainittaisiin nimenomaisesti eräissä keskeisissä vesilain säännöksissä. Vesilain korvauksia ja velvoitteita koskevien säännösten osalta ehdotetaan yleiskalastusoikeuden perusteella kalastavan ammattikalastajan korvaus- oikeudellista asemaa parannettavaksi ja kalanhoito- velvoitteita koskevia perussäännöksiä ajanmukais- tettaviksi. Kalanhoitomaksua, vesiensuojelumak- sua ja säännöstelymaksua olisi mahdollista periä kustannustason nousua vastaavana.

Vesilain muutoksenhakujärjestelmää ehdote- taan muutettavaksi siten, että vesiylioikeudesta tulisi itsenäinen ylioikeus kaikkia vesiasioita var- ten. Vesiylioikeus olisi yleensä viimeinen muu- toksenhakuaste ja sen päätöksistä voitaisiin valit- ta ainoastaan valitusluvan perusteella joko kor- keimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oi- keuteen.

Vesituomioistuinten ja katselmustoimitusten luonnontalouden asiantuntemusta ehdotetaan li- sättäväksi. Laajan vesihankkeen vaikutusalueen asukkaille ehdotetaan varattavaksi nykyistä pa- remmat mahdollisuudet esittää hakemuksen joh- dosta mielipiteensä katselmustoimituksessa ja vesioikeudessa. Vesiasioiden käsittelykustannuksia ja kuluja koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkis- tettaviksi.

Hallituksen esityksessä n:o 59 ehdotetaan vesi- lain 18 ja 21 luvun katselmuskustannuksia koske- via säännöksiä muutettaviksi siten, että hakijan suoritettaviksi määrättävät kustannuserät rajataan ja yksilöidään nykyistä täsmällisemmin, menette- lyä tarkistetaan sekä oikeusturvaa lisätään erityi- sesti edunmenetystä kärsineen hakijan osalta. Lisäksi vesilain lopputarkastusta koskevaa sään- nöstöä täydennettäisiin kustannusten suorittami- sen osalta.

Valiokunnan kannanotot

1. HE n:o 266/1984 vp.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeelli- sena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta esi- tää lakiehdotuksen hyväksymistä eräin huomau- tusta ja muutoksia.

Esitys on osoittautunut perusteellisesti valmis- telluksi. Lakiehdotuksen voimaantulon katsotaan yleisesti tehostavan vesiasian oikeuskäsittelyä ja parantavan niin vahingonkärsijöiden kuin luvan-

hakijoiden oikeusturvaa vesiasioissa. Valiokunta yhtyy näihin käsityksiin.

Valiokunnan mielestä vesilain muutoksenha- kujärjestelmän kehittäminen ja asiantuntemuk- sen lisääminen luonnontalouden suuntaan ovat myönteisiä uudistuksia. Uudistusten onnistunut toteuttaminen käytännössä edellyttää valiokun- nan käsityksen mukaan kuitenkin välttämättä, että vesioikeuksille ja vesiylioikeudelle varataan riittävät voimavarat toiminnan tehostamiseen. Erityisesti vesioikeuslimnologien osalta valiokun- ta korostaa, että heti uudistuksen voimaan tulles- sa limnologueja tulisi olla riittävästi ja heidän palkkauksensa sellainen, että se takaa pysyvän ja pätevän henkilöstön.

Lakiehdotuksessa on kiinnitetty suurta huo- miota vesiasioiden käsittelystä tiedottamiseen, jotta oikeudenmenetyksiä ei tapahtuisi ja kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat tulisivat käsittelyn aikana esille. Valiokunta pitää tätä suuntausta asianmukaisena, joskin valiokunta on havainnut yksityiskohdissa vieläkin täydentämisen varaa.

Valiokunta pitää lakiehdotukseen otettuja säännöksiä niiden asukkaiden vaikutusmahdolli- suuksien parantamisesta, jotka eivät ole varsinais- ia asianosaisia, mutta joiden asumiseen, työs- kentelyyn tai oloihin hanke saattaa vaikuttaa huomattavasti, tärkeänä periaatteellisena kan- nanottona. Valiokunnan käsityksen mukaan näi- den säännösten toimivuutta ja käytännön vaiku- tuksia on erityisesti seurattava.

Valiokunnalle on esitetty, että kunnalla pitäisi aina olla asianosaisasema vesioikeusprosessissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asiain- tila on nykyisin tyydyttävä. Lisäksi on huomattava, että kunnan ympäristönsuojeluhallintoa koskevat uudet säännökset, joilla on merkitystä kunnan puhevallan laajuuteen, ovat parhaillaan eduskun- nan käsiteltävinä. Valiokunta saattaa esityksen kuitenkin laki- ja talousvaliokunnan tietoon, jot- ta tätä laki- ja talousvaliokunnan toimialaan kuuluvaa asiaa voitaisiin vielä tarpeen mukaan selvittää.

Yksityiskohtaiset huomautukset vesilain 15—18 lukujen osalta

15:2. Pykälän 1 momentin ensimmäisessä virk- keessä on havaittu painovirhe ja toiseen virkkeeseen on tullut liikaa sanoja. Momentin pitäisi kuulua näin:

”Vesioikeudessa on tarpeellinen määrä vesioi- keustuomarin, vesioikeusinsinöörin ja vesioikeus-

limnologin virkoja. Vesioikeuteen voidaan (*poist.*) lisäksi määrääjäksi nimittää vesioikeustuomareita, vesioikeusinsinöörejä ja vesioikeuslimnologeja.”

15:3. Pykälässä on vesioikeuden jäsenten pätevyysvaatimuksia koskevat säännökset. Useissa valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa pykälän 2 momentin toista virkettä, jonka mukaan ainakin toisen vesioikeusinsinöörin tulee olla rakennusinsinööri, on pidetty epäonnistuneena ja momentin muiden säännösten kanssa ristiriitaisena.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on laventaa vesioikeuden käsittelyssä käytettävissä olevaa asiantuntemusta. Tarvittavaa lisäasiantuntemusta saadaan, jos vesioikeusinsinööreinä olisi muitakin kuin rakennusinsinöörejä. Muun muassa prosessitekniikan ja maanmittausalan insinöörin koulutus ja asiantuntemus olisi monissa vesiasioissa hyväksi. Valiokunta esittääkin, että momentin toinen virke poistettaisiin. Tällöin pykälän 2 momentti kuuluisi näin:

”Vesioikeusinsinööriltä vaaditaan virkaan sopiva diploma-insinöörin tutkinto ja kokemusta vesilain alaan kuuluvissa tehtävissä. (*Poist.*) Vesioikeusinsinöörejä nimitettäessä on erityisesti otettava huomioon, että vesioikeudessa on perehtyneisyyttä vesitekniikan ja vesitalouden eri aloihin.”

15:14. Valiokunta katsoo, että pykälän 4 momentissa tulisi selkeyden ja johdonmukaisuuden vuoksi käyttää samaa terminologiaa kuin pykälän 3 momentissa ja perusteluissa. Valiokunta esittääkin, että 4 momentin viimeisessä virkkeessä lausuttaisiin ”... puheenjohtajana toimii vesiyliuomari tai *lainoppinut* vesiylioikeudenneuvos”.

16:25. Pykälässä ehdotetaan laajennettavaksi vesioikeuden velvollisuutta tiedottaa päätöksensä antamisesta, koska voimassa olevat säännökset eivät ole riittävän tehokkaat. Valiokunta katsoo, että samalla vesioikeuden tiedottamisvelvollisuus olisi syytä ulottaa myös sellaisille asianosaisille, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta. Tällöin nämä voisivat valvoa oikeuksiaan myös jatkossa.

Valiokunta esittää, että pykälän 2 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

”Päätöksestä on annettava kappale hakijalle ja niille muille asianosaisille, jotka ovat sitä pyytäneet. Jäljennös päätöksestä on lähetettävä vesihallitukselle ja vesipiirin vesitoimistolle sekä asianomaisille vesilautakunnille ja niille viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto, sekä asianomaisiin kuntiin pidettäväksi yleisesti nähtävänä. Päätöksen nähtäväksi

asettamisesta vesioikeuden on ilmoitettava näissä kunnissa julkisella kuulutuksella, jossa myös on mainittava, milloin muutoksenhakemista varten säädetty aika päättyy. Jäljennös kuulutuksesta on tiedossa olevalla postiosoitteella lähetettävä tämän luvun 8 §:ssä tarkoitetuille asianosaisille ja viranomaisille sekä muistutuksen tehneille ja *sellaisille asianosaisille, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta.*”

16:27 ja 16:49. Ensin mainitussa pykälässä (16:27) ehdotetaan, että asianosaisen mahdollisuutta saada vesioikeudessa käsiteltävässä hakemusasiassa korvausta oikeudenkäyntikuluistaan laajennettaisiin. Säännösehdotusta on yleisesti pidetty hyvänä.

Samalla valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että vesioikeus, toisin kuin muutoksenhakutuomioistuimet ja yleiset alioikeudet, ei voi valitusasioissa sovitella oikeudenkäyntikuluja eikä tuomita kuluja voittaneelle osapuolelle. Vesiasiat ovat usein luonteeltaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja niin sekavia ja epätietoisia asioita, että oikeudenkäyntiin on ollut perusteellista aihetta, jolloin kukin saa itse kärsiä kulunsa. Valiokunta katsoo, että samalla kun oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia säännöksiä täydennetään hakemusasioiden osalta, vastaavanlainen muutos olisi tehtävä myös valitusasioiden käsittelyä koskeviin säännöksiin. Tämän vuoksi valiokunta esittää, että vesilain 16 luvun 49 §:ään lisättäisiin tässä yhteydessä *uusi* näin kuuluva 3 momentti:

”*Oikeudenkäyntikuluista on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa on säädetty.*”

16:33 ja 14:7. Ensin mainitussa pykälässä (16:33) ehdotetaan, että vesioikeudellinen riita-asia voitaisiin panna vireille myös hakemuksella. Muutosehdotuksen tavoitteena on, ettei asia jäisi tutkimatta muutosäännösten takia. Sen vuoksi asia tulisi vireille, vaikka vesioikeuteen jätettäisiin kannekirjelmän sijasta hakemus.

Valiokunnassa on todettu, että säännösehdotus on ristiriidassa vesilain 14 luvun 7 §:n kanssa. Tämän ristiriidan korjaamiseksi valiokunta esittää, että lakiteknisesti parhaimpaan ratkaisuun pääsemiseksi lakiehdotukseen sisällytettäisiin vesilain 14 luvun 7 §:n muuttaminen näin kuuluvaksi:

”*Hakemusasioina käsitellään ne vesiasiat, jotka tämän lain mukaan pannaan vireille hakemuksella tai vesioikeuden aloitteesta, virka-apuasioita ja 16 luvun 33 §:n 1 momentissa tarkoitettuja riita-asioita lu-*

kuunottamatta. Hakemusasioihin luetaan myös lopputarkastusta koskevat asiat sekä asiat, jotka on 20 luvun 2 §:n 3 momentin mukaisesti alistettu vesioikeuden käsiteltäväksi."

17:4. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että vesiylioikeuden päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen valitusluvan perusteella. Pykälän perusteluissa viitataan toisaalta säännöksen yhdenmukaisuuteen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännösten kanssa, mutta toisaalta vesiasioiden erityisluonteen takia ehdotetaan valitusluvan myöntämisen perusteiden kirjoittamista jonkin verran laajemmiksi kuin oikeudenkäymiskaaressa.

Valiokunnalle on huomautettu, että valitusluvan myöntämisen perusteiden eroavuus vesilaissa ja oikeudenkäymiskaaressa saattaa aiheuttaa tarpeetonta sekaannusta.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotettu valituslupamenettely on asianmukainen ja luvan myöntämisperusteiden laajentaminen oikeudenkäymiskaaren verrattuna vesiasioiden erityisluonteen huomioon ottaen perusteltua. Muutoksenhakuluvan myöntäminen edellyttää siten painavaa syytä, jota säännöksessä luonnehditaan esimerkinomaisesti asian merkittävyydellä, ratkaisun tärkeydellä ennakkotapauksena tai ohjaamisella oikeuskäytännön yhtenäisyyteen. Valiokunnan mielestä säännökseen pitää kuitenkin vielä lisätä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ään sisältyvä myöntämisperuste: Lupa voidaan myöntää, jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava.

Valiokunta esittää, että pykälän 2 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

"Vesiylioikeuden päätökseen muussakaan kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakekeinoin paitsi milloin 5 §:ssä tarkoitettu muutoksenhakutuomioistuimien antaa valitusluvan. Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos asian saattamiseen muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi on painava syy, niin kuin asian erityinen merkittävyys, (poist.) ratkaisun tärkeys lain muissa samanlaisissa tapauksissa soveltamisen tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden kannalta taikka jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava."

17:11. Pykälässä säädetään, kenelle vesiylioikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja kor-

keimman oikeuden on lähetettävä päätöksensä tiedoksi.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että kun vesiylioikeuden päätösten luonne muuttuu, muutkin viranomaiset kuin vesihallintoviranomaiset voivat tarvita päätöksen samalla tavalla kuin vesioikeuden käsittelyn päätyttyä. Tämän johdosta valiokunta esittää, että pykälä muutettaisiin näin kuuluvaksi:

"Vesiylioikeuden (poist.) on lähetettävä kappale vesiasiaassa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle, asianomaisen vesipiirin toimistolle ja asianomaisille vesilautakunnille sekä niille viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto."

Korkeimman hallinto-oikeuden ja korkeimman oikeuden on lähetettävä kappale vesiasiaassa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle ja asianomaisen vesipiirin vesitoimistolle. (uusi mom.)"

18:1. Pykälään sisältyvät säännökset siitä, ketkä suorittavat katselmustoimituksen, ja siitä, kuinka toimitusmiehet määrätään.

Hallituksen esityksen perusteluissa pidetään asiantuntemuksen lisäämistä kaikissa vesiasioita käsittelevissä viranomaisissa välttämättömänä. Asiantuntemusta katselmustoimituksissa pyritään lisäämään siten, että vesihallitus voisi määrätä neljänneksi toimitusmieheksi katselmustoimitukseen erityisen alan asiantuntijan, jos se on katselmustoimituksen suorittamiseksi tarpeellista. Vesioikeuden määräämän asiantuntijan sekä sihteerin käyttäminen säilytettäisiin edelleen. Sen sijaan mahdollisuus avustavien virkamiesten käyttämiseen nykyisessä muodossa jäisi pois.

Valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että toimitusmiehiä koskeva muutos näin toteutettuna ei merkitse asiantuntemuksen lisääntymistä katselmustoimituksissa, vaan seuraukset saattavat olla jopa päinvastaisia. Avustavien virkamiesten käyttäminen nykyisellään on osoittautunut tehokkaaksi ja joustavaksi keinoksi hankkia monipuolista asiantuntemusta katselmustoimituksiin. Laajoissa hankkeissa on voitu määrätä useita eri alojen asiantuntijoita tehtävään. Yhden ylimääräisen toimitusmiehen määrääminen katselmustoimitukseen ei ole riittävä korvaamaan tämän järjestelmän merkitystä.

Edelleen valiokunnalle on huomautettu, ettei vesihallituksen pitäisi määrätä ylimääräistä toimitusmiestä, vaan vesioikeuden, koska vesihallitus on asianosainen ja hakijan vastapuoli.

Valiokunta pitää esitettyjä huomautuksia perusteltuina ja esittää sen vuoksi, että pykälä muutettaisiin näin kuuluvaksi:

”Milloin vesioikeus 16 luvun 5 tai 13 §:n nojalla määrää pidettäväksi katselmustoimituksen, sen on ilmoitettava siitä vesihallitukselle. Vesihallituksen on määrättävä katselmustoimitusta varten toimitusinsinööri, joka toimii toimitusmiesten puheenjohtajana. *Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä ylimääräiseksi toimitusmieheksi (poist.) erityisen alan asiantuntijan, jos sitä on pidettävä katselmustoimituksen suorittamisen kannalta tarpeellisenä.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vesihallitus voi (poist.) toimitusinsinööriin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä jonkun erityisen alan asiantuntemusta omaavan henkilön avustamaan toimitusinsinööriä hänen tehtävissään. Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä tarvittaessa erityisen alan asiantuntijan avustamaan toimituksessa. Vesioikeus voi myös tarvittaessa määrätä sihteerinsä avustamaan toimitusmiehiä oikeudellisten kysymysten selvittelyssä.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)”

Eräitä muita yksityiskohtia

Asiaa käsitellessään lakivaliokunta on edellä mainittujen kohtien lisäksi havainnut eräitä teknisluonteisia korjausta vaativia kohtia, jotka se tässä yhteydessä saattaa laki- ja talousvaliokunnan tietoon.

1:22. Pykälän 3 kohdasta puuttuu sana ”voi”. Kohdan pitäisi kuulua näin ”3) tärkeä tai erityisen antoisa pohjavesiesiintymä voi olennaisesti huonontua,”.

6:33. Pykälän 2 momentin kolmanteen virkkeeseen on painatusvaiheessa tullut ylimääräinen tekstirivi. Virkkeestä on poistettava sanat ”ei ole velvollinen sillan tai rummun omistajan”. Saman momentin neljännessä virkkeessä on edellytys ”tai muutoin ja maksettu”, jonka pitäisi kuulua ”tai muutoin jo maksettu”.

19:4. Pykälän 1 momentissa on havaittu kolme painovirhettä. Momentin alkuosan pitäisi kuulua seuraavasti: ”Ojitustoimituksessa on, milloin siinä on laadittava ojitussuunnitelma, pidettävä alkukokous. Alkukokoukseen toimitusinsinööriin on kutsuttava ne, joiden oikeutta tai etua ojitusasia saattaa koskea. Jos ojitustoimitus pidetään 6 luvun 10 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa mainitusta syystä...”.

Ympäristönsuojelun hallintoa koskeva lainsäädäntö. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 196 kuntien ympäristönsuojelun hallintoa koskevaksi lainsäädännöksi. Tämän lainsäädännön perusteella kuntiin tulisi ympäristönsuojelulautakunta, joka huolehtisi myös vesilain mukaisista vesilautakunnan tehtävistä. Kunnissa ei siten enää olisi erillistä vesilautakuntaa. Hallituksen esitykseen n:o 266/1984 vp. on näin ollen tehtävä tarpeelliset terminologiset tarkistukset.

2. HE n:o 59

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa esitystä on yleisesti pidetty hyvin valmisteltuna ja käytännön kannalta kiireellisenä sekä toivottu esitettyjen lainmuutosten nopeaa voimaantuloa.

Valiokunnalla ei ole huomauttamista lakiehdotuksen johdosta.

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että hallituksen esitykseen n:o 266/1984 vp. sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin huomioon ottaen edellä tehdyt huomautukset.

Edelleen lakivaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että hallituksen esitykseen n:o 59 sisältyvän lakiehdotuksen johdosta valiokunnalla ei ole huomautettavaa.

Lakivaliokunnan puolesta:

Elisabeth Rehn

Kaisa Vuorisalo

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Urpilainen (osittain), jäsenet Alaranta, Almgren, Arranz, Jansson, Kulhia,

Kuoppa, J. Mikkola, Peltari, Petäjäniemi, Siitonen (osittain), Skinnari, Särkijärvi (osittain), Turpeinen-Kajanoja, Tykkyläinen ja Valtonen sekä varajäsen Lähdesmäki (osittain).

Eriävä mielipide

Vesilaki on osa ympäristönsuojelulainsäädäntöä. Tyypillistä ympäristönsuojelulainsäädännöllemme on ollut hajanaisuus. Tätä tilannetta on kuitenkin jossain määrin parantanut ympäristöministeriön perustaminen ja parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva kuntien ympäristöhallinnon järjestäminen. Lähtökohtana tulisikin olla, että eri ympäristölakeja käytetään mahdollisimman yhdenmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Erityisen tärkeää olisi maankäytön ja vesienkäytön suunnittelun yhteensovittaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi katsomme, että päätösvallan näiden eri lakien piirissä tulisi kuulua samoille viranomaisille.

Vesiasioissa on siirrytty vesien rakentamisvaiheesta tilanteeseen, jossa vesien suojeleminen ja ympäristön hoitaminen ovat nousseet yhä keskeisempään asemaan. Kysymys on laajoja kansalaispiirejä koskevista asioista, joista päättämistä ei voida jättää teollisuuden ja maanomistajien kesken tapahtuvaksi. Tämän muutoksen tulisi mielestämme heijastua myös vesiasioiden käsittelytavassa ja vesiasioita käsittelevien viranomaisten valinnassa. Tuomioistuimen käsittelemästä kahden tai useamman asianosaisen välisestä riita-asiasta tulisi siirtyä normaaliin hallintomenettelyyn, jossa asianosaisten taloudellisten etujen sijasta pääpainon ratkaisuja tehtäessä tulisi olla yleisen edun valvomisessa.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä lähdetään edelleen siitä mielestämme vanhentuneesta periaatteesta, että vesiasiat käsitellään erityistuomioistuimissa vesioikeuksissa ja vesiylioikeuksissa. Esitys sisältää lisäksi vesiylioikeuden aseman vahvistamisen ja muodostamisen itsenäiseksi erityistuomioistuimeksi sekä siirtymisen

muutoksenhakulupajärjestelmään haattaessa muutosta vesiylioikeuden päätöksistä. Nämä muutokset tulevat vain lisäämään vesiasoiden irrallisuutta muusta ympäristöhallinnosta ja vievät siten kehitystä mielestämme väärään suuntaan. Emme katso voivamme yhtyä valiokunnan enemmistön näkemyksiin näissä kysymyksissä.

Vesiasioita käsittelevänä viranomaisena tulisi mielestämme pienissä, yhteen kuntaan rajoittuvissa asioissa toimia ympäristölautakunnan. Tätä laajemmat kysymykset tulisi käsitellä lääninhallituksessa tai ympäristöministeriössä hankkeen laajakantoisuudesta riippuen. Näin vesiasioita ja muita ympäristökysymyksiä käsittelevät kaikissa asteissa samat viranomaiset. Laajoja kansalaispiirejä koskevissa kysymyksissä päätökset tehtäisiin poliittisesti vastuunalaisessa ministeriössä, joka toisin kuin näennäisen puolueeton tuomioistuin joutuisi ottamaan päätöksenteossaan huomioon myös kansalaisten näkemykset asiasta.

Demokratiaa vesiasioissa tulee laajentaa. Hallituksen esitykseen sisältyy tältä osin pieni parannus nykytilanteeseen sen tarjotessa vesihankkeen vaikutusalueen asukkaille mahdollisuuden esittää mielipiteensä hankkeesta katselmustoimituksessa ja vesioikeudessa. Tämä ei mielestämme kuitenkaan riitä, vaan katsomme, että asukkailla ja heitä edustavilla yhteisöillä tulee vesiasioissa olla yhtä laaja puhevalta kuin muillakin asianosaisilla ja heidän tulee myös voida valittaa vesioikeuden ja vesiylioikeuden päätöksistä. Asianosaisen puhevalta tulee mielestämme antaa myös uusille ympäristölautakunnille. Voimassa olevan vesilain mukaan vesilautakunnilla on ainoastaan oikeus esittää vesioikeudelle sellaisia lausuntoja ja huomautuksia, joihin ne kuntiensä vesiolojen valvoji-

na katsovat olevan aihetta. Lakiehdotuksessa noudatetun terminologian mukaisesti pykäläehdotuksissamme puhutaan vesilautakunnasta tar koitettaessa ympäristölautakuntaa.

Katsomme, että valiokunnan lausunnossa olisi tullut esittää vesilain 16 luvun 28 §:n 2 momentin muuttamista muotoon: *"Asianosaisen puhevalta on myös niiden kuntien vesilautakun nilla, joiden toimialueella yrityksen vaikutukset ilmenevät sekä niillä asukkailla ja yhteisöillä, joille tämän luvun 6 §:n mukaan on annettava tieto hakemuksesta."*

Vastaavasti valiokunnan olisi tullut mielestäm me esittää hallituksen esitykseen sisältyvän vesi lain 16 luvun 6 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista näin kuuluvaksi: *"Jollei katselmustoimitusta pidetä, on hakemuksesta, jos tämän luvun 9 §:stä ei muuta johdu, annetta va tieto niille, joiden etua tai oikeutta hakemus saattaa koskea, samoin kuin niille yrityksen vai kutusalueen asukkaille, joiden asumiseen, työn tekoon tai muihin oloihin yrityksen toteuttami nen saattaa vaikuttaa sekä heitä edustaville yhti söille, tilaisuuden varaamiseksi muistutusten ja vaatimusten tekemiseen hakemuksen johdosta."*

Lisäksi olisi tullut esittää hallituksen esityksen 18 luvun 2 §:n 1 momentista poistettavaksi sana *"selvästi"*.

Puhevallan säilymisperusteet olosuhteiden muuttuessa asian käsittelyn aikana on hallituksen esityksessä rajattu varsin tiukasti. Asiantuntija lausunnoissa on pelätty, että tämä voi merkitä jopa voimassa olleen käytännön tiukkenemistä. Tätä ei mielestämme voida pitää perusteltuna.

Helsingissä 18 päivänä joulukuuta 1985

Mikko Kuoppa

Jos asukkaille ja yhteisöille annetaan asianosaisen puhevalta, kuten olemme edellä esittäneet, asuk kaat ja yhteisöt voivat tehdä muistutuksen vesi lain 18 luvun 11 §:n 1 momentin nojalla, joten 2 momentti voitaisiin tällöin poistaa. Muistutusten tekoaika tulisi kuitenkin pidentää 60 päivään.

Edellä esitetyn johdosta katsomme, että valio kunnan olisi tullut esittää lausunnossaan vesilain 16 luvun 6 §:n 1 momentin viimeisen lauseen muuttamista näin kuuluvaksi: *"Puhevaltaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai puhe vallan menettäminen olisi muuten (poist.) koh tuutonta."*

Vastaavasti vesilain 18 luvun 11 §:n 1 mo mentti olisi tullut esittää näin kuuluvaksi:

"Sen, joka haluaa vesioikeudelle tehdä muis tutuksia hakemuksen, suunnitelman tai toimitus miesten lausunnon johdosta taikka vaatimuksia asiassa, on puhevaltansa menettämisen uhalla esitettävä ne vesioikeudelle kuudenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun lausunto on asianomai sessa kunnassa pantu yleisesti nähtäväksi. Puhe valtaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai jos vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lau sunnosta tai jos puhevallan menettäminen muu toin olisi (poist.) kohtuutonta."

Edellä esitetyn perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut lausunnos saan ottaa huomioon se, mitä tässä eriä vässä mielipiteessä on esitetty.

Pirkko Turpeinen-Kajanoja

Yhdyn kaikkeen edellä esitettyyn.

Helsingissä 18 päivänä joulukuuta 1985

Liisa Kulhia